…нуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

46-дахи жэлээ гарана

…УРЯАД ҮНЭН

…й Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 83 (11986)

1969 оной апрелиин 8, вторник

Сэн 2 мүнгэн

В. И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО — ГАБШАГАЙ АЖАЛ!

ҮҮСХЭЛШЭД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭНЭ

Үбэлэй һарануудта сагаан эдеэ элбэг дэлбэгээр абаха, долоон һара соо үнеэн бүриһөө 1250 килограмм һү һаахын түлөө мүрысэел гэжэ Эрхирэгэй совхозой һаалишадай республика дотороо үүсхэл гаргаһаниинь һайн мэдэнэбди.

Тэрэ гэһэнһээнь хойшо зургаа һара үнгэрбэ. Теэд эндэхид хэлэһэн үгэдөө хэр зэргэ хүрэжэ байна гээшэб?

Арбижалай һаалиин фермэ совхоз соогоо социалис мүрысөөндэ хододоо түрүү зэргэдэ ябадаг. Байгша ондоошье эндэхи һаалишад һү яһала ехээр һаажа байна. Тус фермэ гүрэндэ һү тушааха кварталайнгаа түсэб мартын 28-да дүүргэбэ.

Түрүү һаалишад Димит Цымпилова, Цырен-Дулма Цыденова, Елена Базаржапова гэгшэд энэ жэлэй үнгэрһэн гурба һара соо үнеэн бүриһөө 450—537 килограмм һү һаанхай. Мүн дүршэлтэй һаалишад Ханда Жалсанова Вера Нуриева хоёр энэ үе соо үнеэн бүриһөө баһал тус тустаа 100 гаран килограмм һү һааһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Арбижалай фермынхид сүүдхэдөө 1200 литр хүрэтэр һү һаана. Эдэнэр урин дулаан болоһонһоо хойшо һү һааляа үшөөл эрид дээшэлүүлхын түлөө гэмсэнэд.

Г. БАЗАРЖАПОВ.

Загарайн аймаг.

…нер-геолог Дамдин Жалсабон байгаалиин баялиг бэдэ… Буряад орон соогуур аяншалжа, нилээд олон ашагта …й хэбтэшэ олоһон юм. Мүнөө Сэлэн-Дүүмын геолого-шэн… партида хүдэлнэ.

…РАГ ДЭЭРЭ: Дамдин Жалсабон, техник-геолог Виктор …ай хамта шулуунай шанар шэнжэлжэ байна.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

АШАТАЙ ТУҺАТАЙ ШЭНЭ АРГА

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан түмэр замшад арга боломжоёо хэрэглэхэ, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулдаг болоо.

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэрилэгшэд һүүлэй үедэ ажалдаа шэнэ арга хэрэглэжэ эхилээ. Жэшээлхэдэ, диспетчернүүдэй коллектив ашаа тээһэн вагонуудые ябуулха шэнэ технологи нэбтэрүүлжэ байна. Урдань дутын станци хүргэдэхэ иимэ вагонууд поезднуудта шагтагалуулан ябуулагдадаг байгаа. Тиихэдээ бүхы поезднуудай ябаса олонхи ушарта 4—5 часаар хожомдодог, локомотивууд һайнаар ашаглагдадаггүй һэн.

Шэнэ технологиин ёһоор ашаатай вагонуудые нэмэжэ табигдаһан паровоз абаашана.

Поезднуудые ябуулха таһагай инженернүүд диспетчернүүдэй коллективтэ ехэ туһа хүргэнэ. Тэдэнэр хамтадаа шэнэ технологи зохёожо, тэрэнээ хэрэглэжэ эхилһэн юм. Түрүүшын туршалга юу харуулааб гэхэдэ, локомотивууд һайнаар ашаглагдажа, вагонуудай миин байха ушар хороогдожо эхилһэн байна. Шэнэ технологиие дутын станцинуудай хоорондо хэрэглэхэдэ, ехэ аша туһатай.

Шэнэ арга шудалха түрүү дүй дүршэлэй һуралсал һаяхан Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдөө. Эрхүүгэй, Шэтын отделенинүүдэй, Зүүн-Сибириин түмэр замай управлениин түлөөлэгшэд манай эндэ ерэжэ, шэнэ технологитой танилсаа. Тэдэнэр түрүү дүй дүршэл халап абалсаха, өөһэдынгөө дутын станцинуудай хоорондо хэрэглэхэ гэжэ шиидэһэн байна.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

…ОНИШОДНАЙ УЯЛГАЯА БЭЕЛҮҮЛЭЭ

…й һурэг — колхозоймнай …баялиг гээшэ гэжэ ма… …д дэмы тоолодог… …олзо доходоймнай ха… …гүй ехэнь энэ һал… …оруулагдана ха юм. …колхозой отара, бригада… …хамта 39,5 мянган хо… …жэ байна. …ье мэдэһээр бүхы хо… …гарза хоролтогүйгөөр, …һайнаар ондо оруулжа, …эрхимээр абажа ша… …манай, хонинной тарган …эр абтаха, торголиг ноо… …гээр хайшалагдаха, …ид ехээр оруулагдахал. …ээ үбэлэй сагта хони… …ар түрүүлжэ, хурьга… …хэшье гарза хоролто… …түлжүүлхэ гээшэ ма… …ида айхабтар шухала …артай асуудал болоно. …дээрэһээ колхозой… …ишод хүршэ Сэлэнгын …Карл Марксын нэрэм… …колхозойхидой үүсхэл …ангаяа хананги ха… …һайшаан дэмжэжэ, байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 87-һоо үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ гэһэн социалис уялга абаа һэн.

Иимэ уялга абахынгаа урда бүхы арга боломжоёо тооложо, отара, бригадануудайнгаа түл абалгада ямараар бэлдэһэниие һайса хаража үзөө, бии байһан дутуу дундануудаа дары усадхаха хэмжээ хаһа сагтань абаа. Партийна комитет, колхозой правлени хонишодой дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын ехэхэн хүдэлмэри хээ. Хурьга абалсаха, хонишодто туһалалсахынь тула 70 шахуу хүнүүдые, ехэнхинь коммунист, комсомолшуудые отаранууд та эльгээгээ. Мүн отара, бригаданuудай хоорондо шалгалта эмхидхээ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлтэй бүхы хонишодоо танилсуулаабди. Хонишод, хурьгашадай ажалай түлөөһэ үшөө дахин хаража, эрхим үрэ дүн туйлаһан хүнүүдые урмашуулха гол. нэмэлтэ түлөөһэн үгтэхөөр хараалагдаа.

Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэнэймнай аша үрэ мүнөө элитээр харагдажа байна. Тиигээдшье энэ жэлдэ манай хонишод түл абалгада бүри халуун намарһаа хойшо бүхы талаһаань бэлдээ юм. Илангаяа эхэ хонидоо һайнаар адуулжа, хүсэ шадал хүсэд абхуулһан, искусственна үрэжүүлгые таарамжатай хаһа сагтань, богони болзор соо дүүргэһэн байна. Мүн түрүүшын хүйтэндэ эхэ хонидоо тураахагүйн тула бүри намар эртээнһээ хойшо тус бүридэнь 300—400 грамм талха тарянай зүйл таһалгарягүй эдюулээ. Гадна энэ жэлдэ хониднай үбһэ тэжээлээр урдынхиһаа һайнаар хангагдаһан байгаа.

Айхабтар шэмэрүүн хүйтэн, тон бэрхэтэй үбэлэй тохёолдооше һаань, эдэ бүгэдын ашаар хонидой түл хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэй һайнаар абтажа, мүнөө дүүрэхэ тээшээ болобо. Мартын 28-най мэдээгээр колхоз соомнай бүхыдөө 14,6 мянган хурьгад абтаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэнэ. Ондоогоор хэлэбэл, бүхы эхэ хонидойнгоо хуу түрэжэ дүүрээгүйшье һаань, даб дээрэ зуун эхэ хонин бүриһөө 92 хурьгадтай болоод байнабди.

Зарим бригада отаранууд бүришье һайн үрэ дүн туйланхай. Жэшээлхэдэ, нэгэдэхи бригадын хонишод (бригадирынь Ж. Жамбалов) бүхы 4690 эхэ хонидһоо 4720 хурьга абаад, колхоз соогоо социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараа. Жэлһээ жэлдэ эрхим үрэ дүн туйладаг, ажахы, аймаг соогоо суутай болоһон бэрхэ хонишон Николай Чойдорович Гомбоев энэ жэлдэ баһал шалгаржа гараба. Мүноо нүхэр Гомбоевой даадаг отарада бүхы 639 эхэ хонидһоонь 715 хурьгад абтаа гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриһөө 111,5 хурьга түлжүүлжэ байна.

Манай түрүү хонишон, Социалис Ажалай Герой Гомбо-Сурун Цыремпиловагай отарада даб дээрэ 685 эхэ хонидһоонь 740 хурьгад гараа гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриһөө 109 хурьга абанхай. Тэрэнэй удаа Сурун Цыретарова ябана. Энэ отарада зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьган абтаа. Ажалшад шударгы хонишод — Содном Бальжиев баһал зуун эхэ хонин бүриһөө 105,5 хурьга, Лосол Иванов — 103 хурьга түлжүүлжэ байна.

Мүнөө хонишоднай абаһан хурьгадаа нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр харууһалжа, хүхэ ногоон дээрэ гаргахын тула бүхы хүсэ шадал, арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлнэ. Олонхи отаранuудта хурьгадынь тобир һайн, эхэ хонидшье хүсэ шадалаа ехэ таблягүй. Мүн үбһэ тэжээлшье яһала бии. Һаянай саһанай хайлажа, дулаан болохолоор хонид һайн хадатай газарта адуулагдана.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, манай колхозойхид хонин ажалаа эрид хүгжөөжэ, 1975 ондо хонин һүрэгөө 48 мянгада хүргэхэ, 5430 центнер хониной мяха, 1564 центнер нооһо абаха даабаряа эрхимээр дүүргэхэ түрүүшын алхам хээ.

В. ДАБАЕВ,
Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой парткомой секретарь.

…АЛУУ НАҺАНАЙ ЗОЛТОЙДО

…колхозойнгоо …ын үйлэдбэ… …эдэ ту… …комсомол… …шухала уял… …од, һаали… …д болон …дай кол… …аг ушар …үзэгдэдэг. …, эгэшэнэр …хэжэ яба… …саашадаа …абахаб? Бидэ. …колхозой ком… …дэ 73 ком… …бии. Түрүүдэ эрхим …жэ ажал…тай, оло… …магтаалтай ябажа байһан залуушуул олон. Илангаяа мүнөө малай үбэлжэлгын үедэ тэдэнэртэ даалгагдаһан ажалай хэды харюусалгатайнь мэдээжэ. Хонидой олоороо хурьгалха үедэ түл абалсажа байһан А. Цыбикдоржиева, М. Цыренова, Д. Бубеева гэгшэд һайнаар ажаллана. Мүн лэ хонишод Б-Ц. Жапов, Б-Х. Цынгунжапова, Ив. Жугдуров оролдосотойшье, шадабаритайшье хонишод гэжэ олоной зүгһөө магтаалда хүртэдэг. Ажалдаа эрхим дүн харуулһанайнгаа түлөө Илдус Зандинов Светлана Лумбунова хоёр үнэтэ бэлэгүүдээр, ВЛКСМ-эй обкомой болон ВЛКСМ-эй Сэлэнгын райкомой зүгһөө хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа һэн.

Үбэлэй сагта малдаа эдюулхэ үбһэ тэжээл зөөлгэдэ комсомолшууд ехэхэн үүргэ дүүргэнэ. Петр Чагдуров, Бальжинима Жигмитов, Самбу Очиров болон бусад малай тэжээл зөөлгэдэ һайнаар хүдэлдэг байба

Хэдэн удаа комсомол-залуушуулай воскресник эмхидхэжэ, хонидой байра заһаһан, дулаалһан, малай үбһэ тэжээл зөөһэн байнабди. Найман хүнһөө бүридэһэн агитбригада тусхай хараалагдаһан түсэбэй ёһоор отара, фермэнүүдээр ябажа, кино харуулдаг, шэнэ газетэ, журнал, номуудые малшадта абаашажа үгэдэг, лекци уншадаг, багахан концерт харуулдаг. Агитбригадынхидай ажал эдэ мэтээр хизаарладаггүй, тэдэнэр ябаһан лэ газартаа малшадта али болохо туһаламжа үзүүлжэ байдаг.

С. ЖУГДУРОВА,
ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь.

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз.

…ай литература ба искусствын долоон хоног

…НШАЛТА УУЛЗАЛГАНУУД

…й түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюу… …ымнай хүдөөгэй аймагуудта үн… …оон Буряадай литература ба искус… …хоног заншалта һайхан хэрэг болон… …олшод, зураашад, композиторнууд, …дэ уулзалгануудта эдэбхитэйгээр …үеын ажалша баатар хүн зонтой …саана, эрхим һайн зохёол бэелүүлхэ …э туһа абана, харин хүдөөгэймнай …тура, искусствынгаа эрхим бүтээл… …дээрээ танилсажа, урма зориг ороно, …, хэрэгтэйгээ абана гээшэ.

…тэ Зэдын аймагайхид хүндэтэ айл… …аба. Аймагай центр Петропавловка …уудай түбүүд Буряадай литерату… …һайндэрэй гуламтанууд болоод …уран зохёолшод А. Бальбуров, Ц.-Д. …митов, Ц. Галсанов, А. Щитов, зу… …ев, композиторнууд С. Манжигеев, …Буряадай Ленинэй ордентэ оперо, бале… …тистнууд А. Арсаланов, Н. Кузьмина, …Базарсадаев, Н. Раднаев, Ц. Бадмаев …шуунаар угтажа абаа. Гадна ород …С. Алешиной «Ондоо эхэнэр» гэжэ …хибүүд, һурагшад Ф. В. Гаврилов түрүүтэй кукольна театрайхидай наадые һайхашаана.

Буряадай литература ба искусствын долоон хоног Зэдэдэ үнгэрэгшэ субботодо, аймагай кинотеатрай байшан соо эхилһэн байна. КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь А. Р. Потепалов айлшадые амаршалаа, БурАССР-эй культурын министр П. Н. Нимаев, уран зохёолшо А. А. Бальбуров гэгшэд баярай үгэнүүдые хэлэһэн байна.

* * *

Долоон хоногууд үсэгэлдэр хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлээ. Уран зохёолшод Петропавловка һууринай олониитэтэй уулзаһан байна. Доодо-Торидо уран зураашадай холбооной нүүдэл выставкэ хүдэлмэрилөө. Оперо ба билеэдэй театрай артистнар «Мир» колхоздо, ород драмын театрайхид ехэ нарынайхидта наадаа харуулаа. Тиихэдэ литература ба искусствын долоон хоногто түрүүшынхеэ хабаадажа эхилһэн, һаяхан шэнээр эмхидхэгдэһэн арадай инструментнүүдэй оркестр Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдые буряад хүгжэмөөр баясуулба. Оёорто кукольна театр, ХХ партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо лилипудууд наада харуулаа.

Буряадай литература ба искусствын долоон хоног үргэлжэлһөөр.

Валерий Васильевич Манинов Улаан-Үдын «Электромашина» заводто зургаадахи жэлээ хүдэлнэ. Тэрэ дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр энэ заводто ажаллажа эхилһэн байгаа. Энэ үе соо нүхэр Манинов слесариин мэргэжэл һайнаар шудалжа, халаан бүриингөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн тиихэдэ Зүүн Сибириин технологическа институдай үдэшын отделенидэ һуралсана. Һаяхан нүхэр Манинов Улаан-Үдын городской Соведэй депутадаар һунгагдаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. В. Манинов.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

ХОТО, ТОСХОНУУДАА БОЛБОСОН ТҮХЭЛТЭЙ БОЛГОЁ!

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, ВЦСПС-тэ

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, хото болон тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе, энэ гайхамшаг үдэр хүрэтэр тосхон һууринуудһай, хүдөө нютагууднай бүри гоё һайхан болог лэ гэһэн уряатайгаар Ярославска горсоведэй депутадууд хандаба. Тэдэнэй хандалга орон дотор үргэнөөр дэмжэгдээ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС ярославецуудай үүсхэлые һайшааһан тогтоол гаргаа. Ярославлиин ажалшад түрэл хотоео болбосон түхэлтэй болгохын тула ехэ хүдэлмэри ябуулна, энэ зорилгоор нютагайнгаа арга боломжо һайнаар хэрэглэлгын жэшээ харуулна гээд тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

Һуурин газарнуудаа болбосон түхэлтэй болгохын тула Ярославль хотын ажалшадай һайшаалта үүсхэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, предприятинуудай, барилгануудай, эмхи зургаануудай, колхоз болон совхозуудай бүхы коллективүүдые энэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулхыень автономито республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, крайгүйсэдкомуудта, облгүйсэдкомуудта, Мосгоргүйсэдкомдо, Ленгоргүйсэдкомдо, профсоюзуудай соведүүд болон комитедүүдтэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет болон ВЦСПС дурадхаа. Олоной хабаадалгатай субботнигууд, воскреснигүүдые эмхидхэхэ, паркнууд, бульварнууд, спортивна талмайнууд болон үйлсэнүүдтэ модо һуулгажа, болбосон түхэлтэй болгохо талаар хотын ба районно харалгануудые эмхидхэхэ гэжэ тэдэниие мүн лэ уялгалаа. Хото, тосхон, хүдөө һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалха хэрэгтэй гээд тогтоол соо заагдана.

МАРРАКЕШҺЭЭ ИФРАН ХҮРЭТЭР

ИФРАН. (ТАСС). Марракешһээ Ифран хүрэтэр 400 километр ута хадын хабшал, үзэсхэлэн гоё голнууд соогуур гараһан харгыгаар ябахадань, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорные, тэрээнтэй суг ябагша хүнүүдые нютагай засагаархид болон Центральна Мароккын хүн зон халуунаар угтаа.

Мароккын ба Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Азилаль, Тадлы, Бени-Меллаль, Хенифры, Азру болон бусад хото ба тосхонуудай ажалшад совет арадта, тэрэнэй түлөөлэгшэдтэ хани ёһоной талархал харуулаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный Дунда Атласай хадануудай дунда оршодог Ифран хотодо апрелиин 6-да ерээ.

Мароккын король Хасан II, уг залгамжалагша принц Мулай Мохаммед, премьер-министр М. Бенхима гэгшэд Н. В. Подгорные угтаа.

Н. В. ПОДГОРНЫЙ ХАСАН II ГЭГШЭТЭЙ УУЛЗАБА

ИФРАН. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный Мароккын король Хасан II гэгшэтэй апрелиин 6-да уулзаа. Энэ уулзалгын үедэ хоёр талые һонирхуулдаг асуудалнуудаар һанал бодолоо мэдэлсээ. Король Хасан II Н. В. Подгорнын нэрэ хүндэлэлдэ зорюулан сайлалга эмхидхээ.

Совет-марокканх хэлсээнүүд дүүрээ

ИФРАН. (ТАСС-ай тусхай корр.). СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, Мароккын король Хасан II гэгшэдэй хоорондын хэлсээнүүд апрелиин 6-да үргэлжэлөө. Совет-марокканх харилсаа холбооё саашадань хүгжөөхэ асуудалаар һанал бодолоо мэдэлсээ, уласхоорондын асуудалнуудые мүн лэ зүбшэн хэлсээ.

Совет-марокканх хамтын коммюнике зүбшэлэгдэн баталагдаа.

ХАМТЫН ҺУРАЛСАЛ ДҮҮРЭЭ

ВАРШАВА. (ТАСС). ПАП агентство иигэжэ дамжуулба: СССР-эй, ЧССР-эй, ГДР-эй, ПНР-эй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хамтын һуралсал Польшын, Чехословакиин, ГДР-эй газар дээрэ мартын 30-һаа апрелиин 4 болотор хэгдээ. Штабууд, тактическа соединенинүүд, тэрэшэлэн сэрэгэй хэлхеэ холбооной подразделенинүүд тус һуралсалда хабаадалсаа. ПНР-эй Национальна оборонын министрэй орлогшо, Польшын сэрэгэй генеральна штабай начальник, дивизиин генерал Болеслав Хоха энэ һуралсалые хүтэлбэрилөө.

«Хабар-69» гэжэ һуралсалда хабаадаһан Совет армиин, Чехословакиин Арадай армиин, ГДР-эй Национальна арадай армиин, Польшын сэрэгшэдэй штабууд ба частьнуудай урда табигдаһан зорилгонууд амжалтатайгаар дүүргэгдээ. Эдэнэр дайшалхы эрхим бэлэдхэлтэй, яаралтай ябуулга харилсаатайгаар хэжэ шадаха байһанаа харуулаа, мүн Варшавска договорто хабаадагша гүрэнүүдэй, арминуудай хоорондохи аха дүүгэй холбооё саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргөө.

ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛХА БҮХЭДЭЛХЭЙН ҮДЭР

Байгша оной апрелиин 7-до 21-дэхеэ тэмдэглэгдэхэ — Элүүрые хамгаалха бүхэдэлхэйн үдэр «Бэеын элүүр, ажал, ажалай бүтээсэ» гэһэн темэтэй. Элүүрые хамгаалха бүхэдэлхэйн эмхи (ВОЗ) энэ үдэрые эмхидхэжэ үнгэргэхэнь. 1948 ондо хүсэндөө ороһон ВОЗ-ой устав ООН-ой энэ тусхай эмхиин бии болоһые хуулита ёһоор баталһан юм. Мүнөө 127 гүрэн ВОЗ-ой гэшүүд болонхой.

«Бэеын элүүр, ажал, ажалай бүтээсэ» гэһэн темэ энэ жэлдэ ямар ушарһаа абтааб гэһэн ТАСС-ай корреспондентын асуудалда СССР-эй элүүрые хамгаалха министрэй орлогшо Д. Д. Венедиктов харюусахадаа, хүн зоной элүүр энхэ байлга обществолын экономическа ба социальна хүгжэлтэтэй нягта холбоотой гээд тэрэ тэмдэглээ. ВОЗ-ой гүйсэдхэхэ комитедэй энэ жэлэй түрүүлэгшэ Д. Д. Венедиктов хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ медицинын талаар уласхоорондын харилсаа холбооной хүгжэлтэдэ Элүүрые хамгаалха бүхэдэлхэйн эмхиие байгуулагшадай нэгэн болохо Советскэ Союзай хабаадалга тухай хэлэбэ. Манай эрдэмтэд харин эрдэмтэдтэй нягта харилсаа холбоотойгоор хүдэлдэг юм гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ. Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн эмхиин шиидхэдэг шухалын шухала асуудалнуудай талаар хэдэ хэдэн экспертнэ комитедүүдтэ совет медигүүд оролсоно. Совет медицинскэ институдууд, эмхи зургаануудай ажал ябуулгые хари гүрэнэй мэргэжэлтэд үндэрөөр сэгнэнэ. Ази, Африка, Латиин Америкын хүгжэжэ байгаа оронуудай түлөөлэгшэдтэ промышленна ниитэ гигиенын ба ариг сэбэрые сахилгын асуудалнуудаар хэдэ хэдэн семинар үнгэргөөбди.

ШЭНЭ ТЕХНИКЭЭР ЗЭБСЭГЖЭНЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ Мухар-Шэбэрэй «Родина» колхоз шэнэ түхэлэй машина, тракторнуудые олоор худалдажа абана.

Һаяхан дээрэ дурсагдагша ажахы «СК-4» түхэлэй 6 комбайн, орооһо тарянай 8 сеялкэ, орооһо ашаха 1 автопогрузчик, заһабарилгын мастерскойдо хэрэглэхэ станогуудые абаа. Мүн тиихэдэ 2 автомашина, 3 трактор худалдажа абахаар хараална.

Л. ЛУГОВСКОЙ.

ТОБШОХОНООР...

Һаяхан Бэшүүр тосхоной соёлой байшангай зал соо аймагай ажахынуудай, дунда һургуулинуудай уран һайханай бүлгэмүүдэй харалган 10 хоногой туршада боложо үнгэрөө. Эндэ хабаадалсаһан уран һайханай бүлгэмүүдһээ Бэшүүрэй оёдолой фабрикын, Хэрээтын, Бэшүүрэй Пионернүүдэй байшангай коллективүүд ирагуу гоё дуунуудые, уян нугархай хатарнуудые гүйсэдхэжэ, харагшадай һайшаалда хүртэһэн байна.

А. САВЕЛЬЕВА.

КПСС-эй ХЭЖЭНГЫН РАЙКОМЬОО МЭДЭЭСЭНЭ

ЗУБ ХҮТЭЛБЭРИИН АШААР

Хүртэйн леспромхозой комсомолшууд ажал хүдэлмэридөө абьяастай, нийтын хэрэгтэ шуналтайгаар хабаададаг зон. ВЛКСМ-эй гэшүүн, модо шэрэдэг автомашинын шофер М. Михайлов сомоной Соведэй депутадаар hунгагдаа. Олонхи комсомолшууд үйлэдбэриин шиидхэхы участогууд дээрэ хүдэлдэг. Комсомолой политическэ hуралсал эндэ эмхи гуримтайгаар ябажа байдаг. Уран hайханай самодеятельность, спорт дэлгэрэнги.

Комсомолой организациин hайн хүдэлмэринь партийна зүб хүтэлбэриhөө болоно гэжэ КПСС-эй райкомой бюро дээрэ hая тэмдэглэгдэбэ. «Аймагай комсомолые партийна талаар хүтэлбэрилгэ, тэрэниие hайжаруулха хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэhэн, 1968 оной сентябрьда болоhон партийна эдэбхитэдэй суглаанай тогтоолой хэр дүүргэгдэжэ байhан тухай бюро дээрэ леспромхозой парткомой тоосоо хэхэдэнь иигэжэ элирбэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛ — ПАРТИИН ЗЭРГЭДЭ

Д. Ц. Цыдыпов «50 лет Октября» совхозой эрхим малшадай нэгэн. Энэ нүхэр эхэ хонидые харууhалдаг юм. Тиихэ зуураа ажалай hайн амжалта туйлажа ябадаг. Энэ үбэлжэлгые нэгэшье хонинойшэнэ түлэй гарзагүйгөөр үнгэргэжэ байна. Хурьга абалгын үрэ дүн hайн. Совхозойнгоо нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг хүдэлмэришэн. Ажалай түрүүшүүлэй нэгэн Д. Ц. Цыдыповые совхозой партийна организаци КПСС-эй гэшүүндэ абаhан байгаа. Тэрэ шиидхэбэриень партиин райкомой бюро баталба.

Тэрэшэлэн Худанай сплавучастогай тракторист А. З. Кондратьев, «50 лет Октября» совхозой hүhаалиин гүүртын малшан Г. С. Идрисов гэгшэдые КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абаха гэhэн шиидхэбэри мүн лэ бюро дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаба.

ШЭНЭ ОРГАНИЗАЦИНУУД

hуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам hайжаруулха, коммунистнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ, hургуулиин ажабайдалые партийна талаар хододоо хинан хүтэлбэрилхэ хэрэг гуримшуулха хүсэлэнтэйгөөр КПСС-эй райкомой бюрогой тогтоолоор Ородой адагай найман жэлэй, Загаhатын дунда hургуулинуудта бэеэ даанхай партийна эхин организацинууд байгуулагдаба. Тэдэнэр «50 лет Октября» ба Загаhатын совхозуудай парткомуудай мэдэлhээ гараба.

Энэ ушар эдэ hургуулинуудай ажабайдалда эрид хубилалта асарха, тэндэ hуралсал-хүмүүжэлэй хүдэлмэри эрид hайжарха, журам улам бэхижэхэ байhандань бюро этигэнэ.

Р. ЦЫМПИЛОВ,
КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэ.

Арнольд Фридрихович Брандт Кабанскын аймагай Каменск тосхондо 20 жэл соо барилгашанаар хүдэлнэ. Энэ нютагта hүүлэй жэлнүүд соо бодхоогдоhон барилга бүхэндэ нүхэр Брандт хабаадалсаhан байха юм. Тэрээндэ коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэ олгогдоhон, мүн «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэhэн значогоор шагнагдаhан байха юм. Зураг дээрэ: А. Ф. Брандт.

А. ШУЛУНОВОЙ фото.

КОЛХОЗДОО ҮЛЭХЭНЬ

hаяхан Түнхэнэй аймагай Горхоной дунда hургуулиин арбадахи классай hурагшад hургууляа түгэсхөөд, түрэл Туранайнгаа совхоздо ажаллахаар үлэхэбди гэhэн үүсхэл гаргаа.

Тус hургуулиин hурагшад: Д. Батуева, Е. Таряшинова, Д. Будаева, Г. Дармашкеева, С. Шагдурова, Д. Убушеева, Я. Дарамшеева, Д. Осорова, А. Хараев болон бусад совхозойнгоо мал ажалда хүдэлхэ гэhэн дурадхал оруулаа. Харин мүнөө эдэнэрэй гаргаhан үүсхэл аймагай бусад hургуулинуудта зүбшэн хэлсэгдэжэ байнхай.

Л. ТАПХАЕВ.

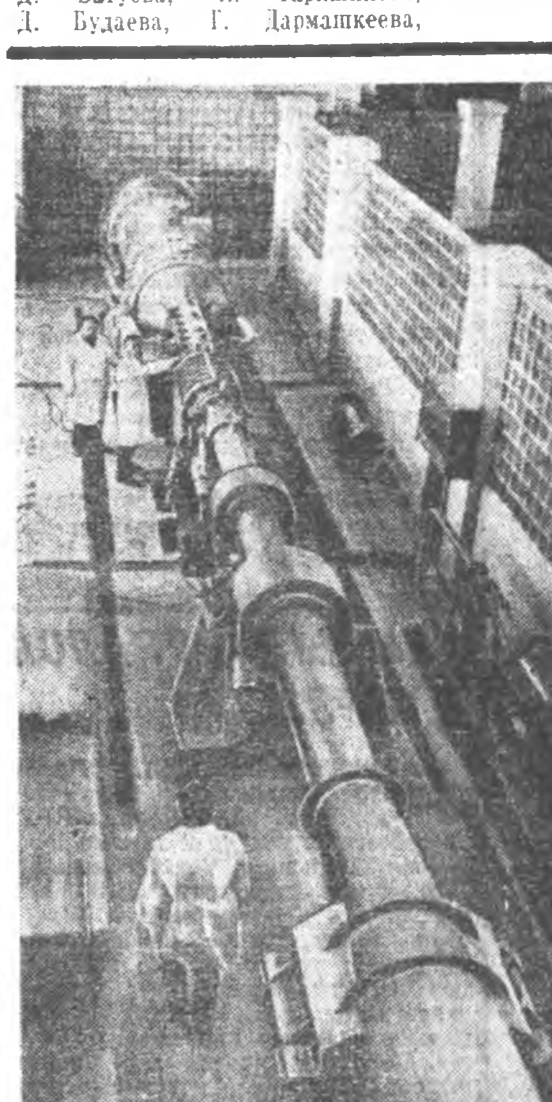

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин теоретическэ ба прикладной механикын институдта аэродинамика шэнжэлхэ ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус институдта тодхогдоhон аэродинамическа сорго хоолой.

АПН-эй фото.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ҮЙЛЭДБЭРИИН ЗҮБЛӨӨН

Үйлэдбэрые эрхилхэ хэрэгтэ ажалшан зониие эдэбхитэйгээр хабаадуулха тушаа Коммунис партимнай хододоол анхардаг, шухала заабаринуудые үгэжэ байдаг гээшэ. Яахадааб гэхэдэ, ажал үйлэдбэри хоёр таhаршагүй холбоотой, нэгэ hабагшатай. Ажалай hайнаар бүтэхэдэ, үйлэдбэриин бүтээсэнь ехэ болоно гэхэ гү, али продукци ехээр гаргагдана. Ушар тиимэhээ совхозуудай, мүн гүрэнэй бусад предприятинуудай ажалшад үйлэдбэри эрхилхэдээ, өөhэдөө хүдэлмэридөө эдэбхитэйгээр хабаадаха ёhотой.

Энэ шухала хэрэгтэ профсоюзуудай аргагүй ехэ үүргэ дүүргэхэ байhаниинь дамжаггүй. Гэбэшье ажахын hалбаринуудые хүгжөөлгэдэ, хүн зоной эдэбхиие дээшэлүүлгэдэ олон янзын онол арга хэрэглэгдэнэ бшуу. Тэдэнэй нэгэн гэбэл, — **үйлэдбэриин зүблөөнүүд** болоно. Совет засагай тогтоhон сагhаа хойшо оронаймнай промышленностиин хүгжэжэ, техникэ, зэмсэгүүдэй олошоржо, хүн зоной эрдэм hургуулитай боложо байха тудам ажалшадай дунда үнгэргэгдэдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүд ажал хүдэлмэридэ улам лэ hайнаар нүлөөлдэг болоо.

Үйлэдбэриин зүблөөнүүдые нүлөө ехэтэй болгохо, тэрээндэ ажалшадые эдэбхитэйгээр хабаадуулха тушаа шухала асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүд дээрэ ходоолоо зүбшэгдэжэ, шиидхэбэринүүд абтажа байдаг. Үргэн зоной хабаадалгатайгаар саг үргэлжэдөө эмхидхэгдэжэ байдаг зүблөөнүүд ажалшадые зүбөөр хүмүүжүүлнэ, ажахы болон предприяти бүхэнэй арга боломжые элирүүлжэ, саашанхи хүгжэлтэдэнь туhална. Ажалшад суглаануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсахадаа, өөhэдынгөө дурадхал hанамжануудые хэлэжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулхада туhална.

1958 оной август hарада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй тогтоол гаргажа, промышленна предприятинуудта, барилга болон совхозуудта, мүн бусад предприятинуудта саг үргэлжэдөө хүдэлдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй дүрим баталагдаhан. Тэрэнэй ёhоор үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй баримталха гурим, зорилгонь тодорхойлогдоhон. Тэдэниие гол түлэб профсоюзай организацинуудай хүтэлхэ, эмхидхэхэ байhаниинь хараалагдаhан байгаа.

Мүнөө үедэ манай республикын совхозуудта, хүдөө ажахын бусад предприятинуудта саг үргэлжэдөө хүдэлдэг 81 үйлэдбэриин зүблөөн бии, хамта 2421 хүн гэшүүдынь болонхой. Хүдөө ажахын предприятинуудта эмхидхэгдэhэн зүблөөнүүдтэ ажахын түрүүшүүл эдэбхитэйгээр хабаададаг, ажалшад болон алба хаагшадай ёhотойл мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ hургуулинь болонхой. Үйлэдбэриин зүблөөнүүдтэ түрүүшүүлэй дүй дуршал зүбшэгдэжэ, ажалда нэбтэрүүлхэ талань хэлсэгдэжэ байдаг. Хүдэлмэриин дутуу дунданууд элирхэйлэгдэжэ, саашадаа усадхаха хэмжээнүүд хараалагдана. Тиигэжэ ажалшадай зүбшэл предприяти бүхэнэй ажал хэрэгтэ туhална, олзотойгоор эрхилхэ замынь олгоно.

Саг үргэлжэдөө хүдэлжэ байдаг үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй хүдэлмэринь илангаяа Хяагтын, Загарайн, Кабанскын, Зэдын болон бусад аймагуудай совхозуудта hайнаар эмхидхэгдэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ Кабанскын аймагай совхозуудта 15 дахин зүблөөн үнгэргэгдэжэ, 150 гаран ажалшад, алба хаагшад хабаадаа. Тэдээндэ ажалай эмхидхэл, үйлэдбэридэ шэнэ техникэ хэрэглэхэ, ажалай түрүү онол аргануud, продукциин шанар ба ажалай журам тухай асуудалнууд зүбшэгдэhэн. Үргэн зоной хабаадалгатай тиимэ зүблөөнүүдтэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд элидхэлнүүдые хэжэ байдаг. hүүлдэнь шухала хэмжээнүүд хараалагдана. Зүгөөр олонхи ушарта саг үргэлжэдөө хүдэлдэг зүблөөнэй президиумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тулада совхозуудай директорнүүд тусгаар захиралта гаргажа байдаг болонхой.

Мал ажалай продукци абалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ мүнөө онсо анхарагдана. Теэд энэ зорилго шиидхэхэдээ, нийтын малые үбhэ тэжээлээр хангаагүйдэ аргагүй ха юм. Сабшалан, бэлшээриие үрэжэлтэй болгохо хэрэгтэй. Тиимэhээ хүдөө нютагуудтахи профсоюзай организацинууд үйлэдбэриин зүблөөнүүд дээрэ тусгаар асуудалнуудые табижа, сабшалан hайжаруулха тушаа хэлсэнэ. Жэшээлхэдэ, Хяагтын аймагай Хүдэриин совхоздо хүдэлдэг зүблөөндэ энэ оной январь hара соо иимэ асуудал харагдажа, олон хүнүүд үгэ хэлэhэн байна. Тус совхозой ажалшад, алба хаагшад совхозойнгоо дирекци, партийна организацида hайн дурадхалнуудые оруулаа. Малда тэжээл багаар бэлэдхэгдээ hаань, хаанаhаа hүн, мяхан, үндэгэн, ноохой ехээр абтахаб. Энээниие хараадаа абажа, тус совхозой сабшалан саг үргэлжэдөө хүдэлдэг луговодуудта даалгагдаа. Тэдэнэй ажалайнь түлөөhэн гуримшуулагдаа. Үбhэ ногооной баян ургаса хуряажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэhэн луговодууд ажалай нэмэлтэ түлөөhэ абадаг болоhон байна. Мүнөө совхозой бригада бүхэндэ сабшалангай ургаса ямараар дээшэлүүлхэ тухай тодорхой түсэб табигдаа. Тэрэнэй үндэhөөр луговод бүхэндэ даалгабари үгтэжэ, хаана, ямар участогуудта нар [...] гасыень хэды [...] тушаа хэлсэгдэжэ, [...] сөөнэй гурим батал[...]

Тус совхоздо эмхи[...] бэриин зүблөөндэ [...] hайжаруулха тухай [...] дөө бэшэ, харин эко[...] далнууд үргэнөөр [...] үргэлжэдөө хүдэлдэг [...] зой главна ветврач [...] рин хүтэлнэ, ажах[...] горитой нүлөө үзүү[...]

Тиихэдэ Кабанскы[...] дэлдэг үйлэдбэриин зү[...] хэлсэгдэhэн асуудал [...] хозой дирекцидэ хар[...] нууд абтадаг бай[...] эмхидхэжэ шадаhан [...] дүй дуршалhөө хар[...] дай экономикын хүг[...] ехэхэн удха шанар[...] элирнэ. Кабанскын [...] жэлдэ мал болон тар[...] олзотойгоор эрхилжэ, [...] сэбые үлүүлэн дүү[...]

Гэбэшье саг үргэл[...] үйлэдбэриин зүблөөн[...] зай организацинууд [...] hайнаар ударидана гэ[...] үшөө ямар гээшэб? З[...] кымнай бусад аймаг[...] нууд олон бии. Н[...] Хориин, Яруунын, Х[...] жанай аймагуудай [...] нуудта үйлэдбэриин [...] үргэлжэдөө хүдэлдэг [...] Хориин аймагай «[...] Дээдэ-Тайлсын совхо[...] гын «Первомайский» [...] гажанай Аргатын сов[...] дэhэн үйлэдбэриин зү[...] дондо нэгэшье заседа[...] гүй. Дурсагдаhан аж[...] союзай комитедүүд [...] абанагүй. Иимэ бари[...] даа байха ёhогүй.

П. ЕЛБА[...]
[...]
хүдэлм[...]
профсоюз[...]
комитедэй хүд[...]

ТҮРҮҮШЫН КОСМОНАВТЫН НЮТАГТА

Дэлхэй дээрэ эгээн түрүүн одо мүшэдтэ аяншалжа ерэhэн Юрий Алексеевич Гагаринай түрэhэн Клушино тосхондо Космонавтикын баатарай дурасхаалта музей эмхидхэгдэхээр шиидхэгдээ гэжэ КПСС-эй Гагаринска горкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Артюхов ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдээсэбэ. Музейн гэр баригдажа эхилээ. Энэнь геройн бүлэнэрэй олон жэлдэ ажаhууhан гэртэл тон адли байха.

Юрий Гагаринай hургуулида hурадаг байhан Гагарин хотодохи космонавтын эхэ, эсэгэнэрэй хуушан гэрые тэрэ хэбээрнь үлөөхэ гээд КПСС-эй горком ба райгүйсэдком мүн лэ шиидхээ. 1961 оной апрелиин 12-ой гайхамшаг үдэр хэдэн мянгаад хүнүүд энэ гэрые ерэжэ хараhан байха. Тэрэнь hэльбэн шэнэдхэгдээд, нютагай алдар сууда гараhан хүбүүн тухай одон экспонадуудтай районно музейн филиал болохо юм.

Летчик-космонавт түрэhэн городогтоо дуратай байгаа. Замбуулинай дайдаар ниидэжэ ерэhэнэй hүүлээр Юрий Алексеевич оло дахин айлшалhан юм. СССР-эй Верховно Соведэй депутат болохоороо, районойнгоо олон тоото хүдөө нютагуудта, предприятинуудта ошоhон, хүн зонтой уулзаhан. Дурасхаал газарнуудынь тусхай самбарнуудаар мүнөө тэмдэглэгдэжэ байнхай. Иимэ самбарнууд Юрий Алексеевичэй hураhан hургуулиин ханада, Ралищевай нэрэмжэтэ колхоздо хадагдаха байна.

Москвагай архитекторнууд болон скульпторнууд партийна ба совет эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта Гагарин хотодо түрүүшын космонавтда хүшөө табиха талмай олоо.

БАРАЙГАР УРГУУЛДАГ СОВХОЗУУДАЙ БАРИЛГАШАД

Приморско хизаарай барайгар ургуулдаг совхозуудай барилга хэхэ трест Уссурийск хотодо эмхидхэгдээ. Трестын нүүдэл, оньhожоруулагдамал гурбан колонно байгша оной туршада 4,7 миллион түхэриг барилгада гаргашалха. Хилэ шадар Ханка нуурай захадахи гэр байранууд, ажаhуудал хангалтын, орооhо таряа хадагалха ба инженерна барилгануудта 4,7 миллион түхэриг мүнгэ гаргашалхаар хараалаа.

Барилгын колоннонууд автомашинануудаар, бульдозернууд, экскаваторнууд, башенна кранууд болон бетон худхадаг машинануудаар хүсэд хангагданхай.

Приморьин барайгар ургуулдаг совхозуудай шэнэ барилгануудта комсомолшууд, залуушуул туhалха болоо. Комсомолой путёвкотой 500 гаран хүбүүд, басагад трестын барилгашадай коллективтэ нэмэжэ ерэхэнь.

КУРСКА КОМ[...]

Курска бүд нэхэ[...] гурбадахи ээлжээ [...] оруулhан тухай акт[...] мисси гар таба[...] талмай дээрэ бүд н[...] дэлгын, оёдолой, [...] затуулан гоёолгын [...] үйлэдбэриин цехүүд [...] хонь. Шэнэ түх[...] олонхинь автомат а[...]

Иимэрхүү пред[...] юугээр илгаатайб [...] комбиналта сэбэрлэ[...] хэй эд — ноохон, [...] hан хэрэгтэй, харин [...] бүдүүн утаhатай, а[...] эндэ бүтээгдэхэ юм.

Тус комбинат — [...] эгээл томо комбина[...] Тэрэ жэлэй турша [...] лион түхэлэй газар [...] гаргаха хүсэтэй. Т[...] дынь үхибүүдтэ [...] байха.

ГАЗАРАЙ ЭЗЭН

ЗУРАГЛАЛ

hАЯХАН наран гаража байба. Цыретор Раднаевич үни хада хүл дээрээ бодонхой. Морёо хүллэжэ, хүрзэ, салираа абаад, колхозойнгоо юл буусаhаа урагшаа дугшуулба.

Үбэлэй хаhа үшөө буураадүй. Хүйтэн жабараар Загастайн тала дайда тооhорно. Шэмэрүүн hалхинhаа дахыншье заха туhалнагүй. Сэн-бун болошонхой. Уурал бааяна. Мүльhэн сасагууд шорбойлдон, хайра гамгүйгөөр нюур, хасарыень шэмхэнэ. Баарьятай гараараа нюураа эльбээд эльбээд абана.

Нилээд удаан ябажа, сабшаландаа хүрэжэ ерэбэ. Эндэ тэндэ hүритэй үбhэн тобойлдоhон зангаараа hууна. Зурууд зуруудаар адхагдаhан шэбхын хажуугаар добо донхор шэнгеэр хүр саhан тогтоод, луговодой hанаа сэдьхэл баярлуулна хэбэртэй. Халуудаhан юумэндэл дахынгаа заха буулгаад, холуур хаймадан харана. Толгойдонь элдэб бодолнууд түрэнэ хэбэртэй.

«Гансата дулаараад, газарай гэдээ hаа, нилээд садхаахаар саhан тогтошоо байна. Мартын хорёодоор hайрамай уhан ябажа эхилхэ. Энэшье түрүүшын уhалалганда хүрэхэ. Теэд ямар зун болохоб? Хура бороогүй байгаа hаань, яалтай гээшэб? Уhан дуталдаха. Хоёр-гурба дахин уhалаагүйдэ, энэ минии элhэн добо газарhаа юун мүртэй үбhэн абтаха hэм даа. Хүйтэн байhандань мүльhэ ехээр тогтоожо абаха юм байна».

Иигэжэ бодоходоо, Цыретор Раднаевич нэгэ удаа морёо шабхуурдажа, синдын хүхэржэ байhан түглэ тээшэ хатаруулна. Нюдэ hаргама мүльhэн шэдхэ соогуур халбайна. Цыретор Раднаевич хурса салираар эндэ тэндэ хадхаад үзэнэ. Мүльhэн хуяг соогоо багтажа ядажа байhан уhан бурьялан дээшээ сугана. Уурал бааян урдана. Урдуурнь хаалта болгон, шэбхэ шорой, модо бургааhа зөөжэ хаяна. Луговодой хүлhэн гоожоно...

МАНАЙ ХҮРЭЖЭ ерээгүй hаа, Цыретор Раднаевич үшөөл хүдэлжэшье болохо байгаа ха. Дурата дурагүйгөөр хүрзэ, салираа орхёод, бүхыhэн зандаа эрье тээшэ гэшхэлнэ. Энэнынье гайхалтай бэшэ. Үглөөнhөө хойшо амарангүйгөөр үдын наран болотор хүдэлөө hаа. Залуушье хүнэй нюрган үбдэжэ болохо ха юм даа. Теэд Цыретор Раднаевич залуу бэшэ. Үни хада пенсидэ гаранхай. Тиигэбэшье хамтын хэрэгтэ хаба шададалаа зорюулhан зангаараа.

Эгээл түрүүн Баян-Улаан, Ара-Зүй гэжэ газарта зуугаад гектар сабшалангай газар даажа абаа hэн. Үбhэ ногоогүй, халзан добо шэнги байгаа.

Энээн тухайгаа Цыретор Жамбалов hанан hанан мүнөө хөөрэнэ:

— Кукурузада гэжэ хахалагдаад орхигдоhон газар байгаа. Түрүүшээр луцени хэжэ, хэдэн удаа борнойлоод, костёр, житняк гэжэ ногоо таряа hэм. Хүсэд уhалагдаагүй, шэбхэшье гаргагдаагүй. Үбhэ ногооншье набтар, муу байгаа.

Цыретор Раднаевич хөөрэжэл hууна. Нэгэ удаа сабшалан тээшээ, бурьялан гаража байhан уhан тээшэ харана. Уhа мүльhэнэй хас-няс гэхэ абяан дуулдана. Жараад наhанайнь харгы шэнгеэр нишэ тиишэ нюур дээгүүрнь зурыhан уршалаанууд нэгэ олошорно, нэгэ үгы болошоходол гэнэ. Бүхы наhан соогоо Цыретор Раднаевичай үзөөгүй юумэниинь үгы гэхэдэ болохо. Элдэб ажал хээ. Малшье адуулаа. Нютагтаа колхоз байгуулалсаа. Олон жэл соо колхозой түрүүлэгшээр, райкомой инструктораар хүдэлөө. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, партиин эльгээhэн лэ газарта үнэн сэхээр ажаллаа.

Мүнөөшье хамтын ажалай түрүү участогта. Луговод! Эндэhээ эдеэ хоолой эхин, эндэhээ манай баялигай эхин. Даа hан хэрэгтээ юрэ тиигэд гээд лэ хандадаг бэшэ, коммунистын нэрэ зэргэдэ хүрэхөөр лэ хүдэлнэ.

Баян-Улаан, Ара-Зүй гэжэ газар танигдахаар бэшэ болоо. Зундаа үбдэг тулама ногоогоор халюуржа байдаг.

Энэнь зүндөө туйлагдаа бэшэ. Арбаад жэл соо хэмгүй ехэ ажал хэгдэжэ, иимэ үрэ дүн туйлагдаа юм. Өөрөөшье Цыретор Раднаевич мэргэжээ, дүрпэл шадабаритай болоо.

— Уhанай урдуур хаалта болгон шэбхээ хаяхада hайн байдаг. 100 метр соо 10—15 хаалтануудые шэбхээр кэжэрхёод уhа табихаш. Хоёр-гурбан хоног соо байхадаа, удхэн шара сай шэнги болошодог. Одоол иимэ шүүhээр уhалхада, ногооншье харбаhан юумэндэл ургаха даа.

СЭЛЭНГЫН Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз жэл бүри сабшалан дээрээ шэбхэ ехээр гаргана. Тиихэдээ Цыретор Раднаевич бага багаар 6—7 гектартэ үтэг хэдэг заншалтай. Гектар сабшалан дээрээ 30-аад тонно шэбхэ гаргаад тараажа баллуурдадаг, борнойлдог.

— Үтэг хэhэн сабшалангhаамни гектарай 60—70 центнер үбhэн хуряагдадаг,— гэнэ.

Үтэг хэhэн газар нимэл ургасатай байна. Энээниие нэгэ жэл соо туйлаа бэшэ. Олон жэлэй оролдосотой ажалай үрэ дүн. Иигэ иигэhээр лэ луговод Цыретор Жамбаловай ехэнхи газар үтэгжэжэ, үбhэ ногооной ургаса дээшэлээ. Энээндэ баримта болгон, иимэ хоёр жэшээ дурдахаар. Урзанда гектарай 25 центнер, харин нёдондо 35 центнерhээ дээшэ үбhэ хуряажа абаа. Зарим газарнуудhаань бүри ехэ үбhэн абтаа.

Иимэ ехээр үбhэ ногооной ургаса дээшэлүүлhэн арга нүхэсэлнүүдэйнь нэгэн — минеральна үтэгжүүлгэ. Энэ хүдэлмэри хоёрдохи жэлээ хэжэ байна. Эгээл түрүүн арбан гектарта гранулированна суперфосфат оруулаа. Тусгаар машина түхеэрэлгэнүүд үгы байгаа. Арбан табан гектарта гараараа сасаа. Үтэгжүүлгэ хэhэн газарhаа хоёр жэл соо hайн ургаса абтаа. Урдахи жэлдэнь ондоо газар аммиагай селитрээр үтэгжүүлээ.

— Уhалhан хойноо минеральна үтэгжүүлгэ оруулхада hайн байдаг. Тиигээгүй hаа, аммиагынь хиидэжэ үгы болошохо. Туhа болохогүй.

— Ургасань ямар байгааб?

— Ехэ hайн. Гектарай хоёр центнерhээ үлүү ехээр нэмээха.

Бидэнэр нилээдшье удаан хөөрэлдэбэ хабди. Цыретор Раднаевич Жамбалов аргааханаар hууриhаа бодожо, тошо халяаhан газар тээшээ гэшхэлнэ. Гэнтэ зуг татаад байшаба.

— Энэ мүльhэн ганса уhан бэшэ. Энээн соо саhан, бургааhан, модоной набша намаа бии. Энэл даа, ёhотой hайн үтэгжүүлгэ. Бүхэли зундаа сабшалангаа уhалхадамни хүрэхэл байха.

Иигэжэ хэлээд, нэгэ удаа тэнгэри өөдэ харана. hүлэмхи гэрэлтэй наран үүлэнэй забhараар шагаажа, гэрэл туяагаа мүльhэн дээгүүр сасана. Цыретор Раднаевич хурса салираа дахин гартаа абаад хүдэлжэ захална. Мүльhэн нишэ тиишээ сэсэрнэ. Шэнэ хүсэтэйгөөр бурьялан гараhан уhан сэл хүхэ ногооной шууяан шэнги абьяастайгаар уурал бааян урдана.

Ц-Д. ДАМБАЕВ.

ҮРЭЖЭЛ ЕХЭТЭЙ БАЙХЫН ТУЛА[...]

Минеральна үтэгжүүлгэнүүд ургасые дээшэлүүлхэ шухалын шухала арга болоно. Хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада, химигүүд 100 миллион шахуу тонно—мүнөөнэйхидэ орходоо хоёр хахад дахин шахуу ехэ үтэгжүүлгэ жэл бүхэндэ гаргадаг болохо байна.

— **Үтэгжүүлгын индустриин иимэ түргэнөөр хүгжэхэдэ, минеральна бодосуудай нөөсэнүүдынь дууhашахагүй гү?** — иимэ асуудалтайгаар СССР-эй геологиин министрэй орлогшо **В. А. Ярмолюгта** ТАСС-ай корреспондент хандаа.

— Иигэжэ түбэгшөөлгэ үндэhэ баримтагүй,— гээд В. А. Ярмолюк хэлээ. — Советскэ Союзда минеральна зүйлнүүдэй нөөсэ угаа ехэ. Жэшээлхэдэ, элирүүлэгдэhэн апатидуудай нөөсэ хоёр миллиард үлүүтэй тонно, фосфоридуудай — 3,3 миллиард тонно, калийна дабhанай — 20 миллиард тонно болодог. Энэ халаа уурхайнуудые ехэ түргэнөөр ашаглаадшье байхада, ядахын сагта табин жэлэй турша соо хүрэхэ байна.

Газарaймнай гүн гүнзэгы соохи нюусануудай олон, тэрэнэй баялигууд тухай манай дутамагаар мэдэжэ абанхай байhан ушарые мүн лэ хараадаа абаха хэрэгтэй. hүүлэй жэлнүүдтэ геологууд шэнэ шухала нээлтэнүүдые хэhэн байна. Жэшээлхэдэ, Кольско хахад арал дээрэ апатидуудай Коашвинска, Буряад оронда Ошурковска уурхайнуудые тэдэнээ элирүүлэн олоо. Красноярска хизаарта фосфоридуудай Телегскэ, Дунда Азида калиин уурхайнууд нээгдэhэн байха юм.

Газарай гүн гүнзэгые шэнжэлэгшэд фосфорно рудагай нөөсэнүүдые элирүүлхэ талаар түсэбтэ табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай. Тиихэдэ тон баялиг нөөсэтэй бусад хоёр газар— Казахстанда Каратаугай райондо, Кировскэ областьдо Кама ба Вятка мүрэнүүдэй хоорондо элирүүлэгдээд байнхай.

Хэрбээ Каратауска нөөсэнүүдэй мэдээжэ болонхой байгаа hаань, Вятско-Камска фосфоридуудай бассейн тухай үсөөхэн хүн мэдэнэ. Фосфоридуудай эндэхи нөөсэнүүдэй хэмжээн тухай hүүлэй үе хүрэтэр геологууд багсаажашье мэдэдэггүй байгаа. Мүнөө энэ уурхайда сэгнэлтэ үгтэнхэй. Вятка ба Кама мүрэнүүдэй хоорондохи фосфоридуудай уурхайн нөөсэ хоёр миллиард тонно болоно гэжэ багсаагдана. Тэндэhээ ойрын саг соо 12,5 миллион тонно фосфоридай руда жэл бүхэндэ абтадаг болохо. Вятска фосфоридууд оронoй индустриальна ба хүдөө ажахын районуудта дүтэ транспортна магистральнуудhаа холо бэшэ байhан дээрэhээ тусгаар hонирхолтой. Тиихэдэ руданъ тиимэ ехэ гүнзэгы бэшэ газарта байдагынь hайшаалтай байна. Эндэhээ руда малтан абахада, шэрүүн шанга эрхэ байдалаараа мэдээжэ болоhон Кольско хахад арал дээрэхиhээ hургүй хүнгэн байха.

Ашаглагдажа эхилhэн уурхайнуудые шэнжэлэлгэ үргэлжэлүүлэгдэhээр. Энэ халаа 1972 он хүрэтэр фосфорно үтэгжүүлгэ гаргаха 25 шахуу шэнэ предприяти ашаглалтада оруулха арга олгохо бэйна. Тэдэнэй тоодо Эстонидохи ба Забайкалидахи горнохимическэ комбинадууд, Прикарпатидахи, Белорусси ба Дунда Азидахи калиин комбинадууд оролсоно. Мүнөө хүдэлж[...] приятинууд, иланга[...] «Каратау» комбина[...] хэ юм.

— **Хибинэнүүдтэ [...] саагдадагта орходо[...] жэ Мурманска геоло[...] лэдэг. Энэ үнэхөөр[...]**

Үнэхөөрөөл тиим[...] дай нөөсын, тэдэнэй [...] Хибинскэ апатидууд[...] тиимэ уурхайнууд за[...] юм. hүүлэй үедэ хэгд[...] гэнүүдэй үрэ дүнгүү[...] томо хэбтээшэнүүд га[...] гүн гүнзэгы руу холо [...] оронхой гэжэ харуула[...] hээ зуу миллион [...] дагай абтаадшье бай[...] хахад арал мүнөөнэй[...] ехэ иимэ руда үгэх[...] Бүри ойрын саг соо [...] доро бүри гүнзэгыю [...] дые хэжэ эхилхэ [...] Хибинэнүүдтэ 3500 м[...] шэнжэлгын скважин[...] дэхөөр хараалагдан[...] геологууд хаданууд[...] руу хэдэхэн зуун мет[...] дэлгэнүүдые хэдэг hа[...] хад арал дээрэхи [...] дые шэнжэлэлгэ «Ап[...] дай хүсые ехэ бол[...] миллион тонно хүр[...] малтан абаха арга ол[...]

— **Геологууд [...] нуудта шэнэ уур[...] түсэблэнэб?**

Гол түлэб Сибир[...] зүгтэ иимэ хүдэлм[...] рынь халаа фосфор[...] дэрэн олдоhон гол [...] Европодохи хубиин [...] даг. Энэ хадаа Сибир[...] на зүгтэ минерал[...] ри ехээр гарга[...] hаатуулдаг байhан[...] Тиимэhээ эдэ район[...] дуудай руда бэдэр[...] гуудай тусгаар анх[...] дуулагдана.

Газарай үрэжэл [...] рэгтэ геологууд бага[...] дүүргэхэ байна. Газ[...] гые шэнжэлэгшэд [...] жүүлгэнүүдэй индус[...] зүйлнүүдээрнь саша[...] хангаха байна,— гэж[...] люк түгэсхэлдөө хэлэ[...]

ПАЙЩИГУУДАЙ СУГЛААН

hаяхан Ахын аймагай пайщигуудай хамтын суглаан болоо. Эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр ажалшад хэр хангагданаб гэhэн асуудалаар райпогой түрүүлэгшэ Ю. Д. Васильев дэлгэрэнгы элидхэл хэбэ. Улад зоной эрилтэ хэрэглэмжын яhала хаhа саг соогоо хангагдадаг тухай хэлэхэ зуураа, дутуу дундануудайшье бии байhан тухай тэмдэглээ.

Хүдөөгэй пайщигуудай түлөөлэгшэд худалдаа наймаанай хүдэлмэридэхи дутагдалнууд тухай элирхэйлэн шүүмжэлээ. Жэшээнь, гэндэхи зарим магазинууд хүсэд түлигдэдэггүй, «шонын хүлдэмэ» хүйтэн байдаг. Холын фермэ, гүүртэнүүдэй малшадай тосхоной магазинhаа юумэ абахаяа hарадаа нэгэ-хоёр дахин ерэхэдэ, тэрэнь ехэнхидээ хаалтатай байхаяа hанана. Магазиниие дуратайдаа нээгээд, дурагүйдөө хаадаг наймаашадшье бии. Эндэ ариг сэбэр муугаар сахигдана. Наймаашадай зүгhөө шэрүүншэгээр хандадаг, харюусадаг ушар үзэгдэнэ. Орлик тосхондо асарагдаhан hайн hайн юумэн хүдөөгүүр тараагдангүй, зарим ута гартанай «олзо» болошодог байха юм. Шалгалтын комиссиин гэшүүд зохисотой хэмжээ абадаггүй, шалгалтаяа болзор соонь хэдэггүй байна. Иимэ дутуу дундануудай бии байhан тухайда пухэд Ш. Бамбалаев, Г. Санаев гэгшэд тэмдэглээ.

Хилээмэнэй магазинай наймаашан Ю. Арзухаевагай ходо дутуугаар шэгнэхээ забдадаг, мүнгэ үлүү абахаяа тэгүүлдэг байhаниинь элишэлэгдээ.

Шалгалтын комиссиин гэшүүн Ш. Бамбалаев эгээл hүүлдэ үгэ абаад:

—Бидэ юушье хэнэгүйбди, манда үнэмшэлгэ байхагүй. Энээнhээ шалтагаалан, шалгалта хэхэ аргагүйдэнэбди,—гэжэ мэдүүлбэ. Теэд энэнь шалтагта билтаг болоно бэшэ гү? Райпогой правлениин хүдэлмэри түргөөр hайжаруулха, эдеэ хоолоор, хубсаhа хунараар хүн зониие таhалгаряагүй хангаха гэhэн тогтоол гаргаба.

Д. ГОМБОЖАПОВ,
Г. ЖАМБАЛОВ.

...ДАЙ УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ VI СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

...ҮН УДХАТАЙ, УРАН ХУРСА, ПАРТИЙНА ҺУДАЛТАЙ ЗОХЁОЛНУУДЫЕ БЭШЭЕ

...ай апрель һарада Буряа... ...золшодой VI съезд ... Дүрбэн жэлэй туршада ... зохёолнууд нилээд оло... ...рын номуудтай болоһон ... залуу зохёолшодшье ур... Сэхыень хэлэхэдэ, зүб... ...лэхэ асуудалнууд съезд ...хал байна.

...совет литература болбол ... партиин эсэгэ ёһоной ... доро хүгжэн һалбарна. ... һалбархань дамжаг... ...шодойшье ажал хүдэл... ...ы баһа имагта халуун ан... ...улагдана. В. И. Лени... ...ор 100 жэлэй алдарта ...рамдуулан, уран най... ... болон гол удхынгаа та... ...һан зохёолнуудта Бу... АССР-эй шан олгохо гэһэн КПСС-эй Буряадай обком, ...манай Министрнүүдэй ...ныг баталаа бэлэй. Үн... ...ратура болон искусст... ...ын һалбарха хэрэгтэ ...ар нүлөөлхэ байна.

...олые манай зохёолшод ...ар угтаа. Тиигэншьегүй ... даа. Буряадай арадай ...рын бүри урагшатай... ...ы һалбархын тула пар... ...тельство эсэгэ ёһоной ...арал хандуулна бшуу. ...һээ Буряадай уран зо... ...риг эршэтэйгээр хүдэл... ...ашынгаа алдарта ойе ...тэс угтахань лабтай.

...нгэ һайн талань гэхэдэ, ... Уран зохёолшодой хол... ...лени Улаан-Үдэ хотодо ...ай нүүдэл зүблөө үн... ...һан оршуулга тухай ехэ ...араа бэлэй. Мүн уран ... зарим шухала асуу... ... тайлбарилһан статья... ...ал» журналда толилог...

...ин социалис революциин ... алдарта ойдо бэлэдхэжэ ... манай республикын ...болон хотонуудаар Бу... ...ратурын ба искусствын ... үнгэргэгдөө, мүнөөшье ...ээр. Жэшээнь, Кабан... ...анай, Хэжэнгын, Му... ..., Захааминай, Сэлэн... ...удаар, мүн Улаан-Үдын ... райондо болон бусад ...ар декаданууд яһала ...ар үнгэргэгдэһэн бай... ...болбол уншагшадтайгаа ...шодой уулзаха үшөө ... арга мүн. Энэ арга ехэ ...аруулаа. Арад зоной ...ай али олон зүйлнүүдтэй ...асаха хэрэгтэ ехэ туһа ...эбын мэргэжэлтэй, ту... ... хүнүүдтэй танилсажа, ...ай болон ажахын шухала ...удаар хөөрэлдэхэ арга... ...бди. Декада хадаа манай ...шье аша туһатайгаар ...жэ һанагдана.

Үзэл сурталай талаар Коммунис партиин табиһан зорилгонууд болбол уран зохёолшодые политическэ талаараа гүн удхатай, уран хурса зохёолнуудые бэшэхыень уряална. Соёл культурын ажал ябуулагшадшье энэ талаар үүргэеэ тон зүб ойлгожо, буржуазна номнол тараагшадта хэзээдэшье хатуу шанга, имагтал коммунис ёһоной харюу үгэхөөр бэлэн байха ёһотой. Эхэ орондоо инаг дуратай, тэрэнээ хэзээ бүхэндэ хамгаалхаар бэлэн байһые, мүн пролетарска интернационализмые уран зохёолшод домоглон магтаха зэргэтэй бшуу.

Ушар тиимэһээ совет арадай ажабайдалые, жэл бүхэндэ туйлажа байһан асари ехэ амжалтануудыень эли тодоор харуулһан удха түгэлдэр, имагтал партийна һудалтай зохёолнуудыемнай уншагшад эрхэ бэшэ хүлеэнэ. Коммунис үзэл бодолтой, һайн һайхан сэдьхэлтэй хүнүүдые хүмүүжүүлхэ талаар манай совет литература болбол Коммунис партиин үнэн сэхэ туһалагшань болоно гээшэ.

Үнгэрһэн оной зун КПСС-эй Буряадай обкомой бюро тогтоол баталан абажа, «Байгал» журналай хүдэлмэридэ тохёолдоһон горитой дутагдалнууд болон алдуунуудыень элирүүлһэн, мүн Буряадай Уран зохёолшодой холбооной партийна организациин зорилгонуудые хараалһан байна. Тус тогтоол алдуу эндүүгээ заһахадамнай эрид шууд туһалһан, мүнөө үеын болон революционно байдал харуулһан гүн удхатай, имагтал партийна һудалтай зохёолнуудые бэшэхыемнай зоригжуулһан.

Удхаар һайн зохёолнуудые дурдаха болоо һаа, поэт Чимит-Рэгзэн Намжиловай «Эхын зүрхэн» гэжэ поэмэ нэрлэхэ болонобди. Тус поэмэ дотор Владимир Ильичэй эхын образ тодо хурсаар харуулагдана. Поэт Николай Дамдинов В. И. Ленин ба тэрэнэй шаби И. В. Бабушкин тухай поэмэ бэшээд, тусгаар ном болгуулжа гаргуулаа. Поэмэ дотор гайхамшагта ленинецэй революционно ажал ябуулга, тэрэнэй баатарлигаар наһа бараһан үень зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр харуулагдана. В. И. Ленинэй образ зохёолшо бүхэнние һонирхуулдаг, эгээл шухала темэнүүдэй нэгэн болоно. Поэт Дамба Жалсараев «Баатар тухай домог» гэһэн ном хэблэлдэ бэлдэнхэй. «Ленин тухай бодолнууд» гэһэн хэдэн шүлэгүүдые Цэдэн Галсанов бэшэжэ дүүргээ.

Совет засагай үедэ танихын аргагүйгөөр хүгжэһэн Буряад ороной түүхые, мүнөөнэй байдалые бодотоор харуулһан зохёолнууд хэрэгтэй. Сэхыень хэлэхэдэ, Ильичэй заабариин бэелүүлэгдэжэ байһые, Коммунис партиин аша туһаар хүмүүжүүлэгдэһэн совет хүнэй образые зураглаһан номуудые бэшэхэ шухала. Энэ талаар манай зохёолшод һүүлэй үедэ һонирхолтой зохёолнуудые бэшээ. Жэшээнь, юрын совет хүнүүдэй үдэр бүриин ажал хэрэгүүдые харуулһан «Һайхан үдэр» гэжэ роман Виктор Сергеев, Раиса Белоглазова «Мойһоной сэсэглэхэ үе» гэжэ роман, Социалис Ажалай Герой, ЛВРЗ-гэй токарь Анисим Оширов тухай «Эдирхэг наһан» гэжэ туужа Бадраний Мунгонов бэшээд, тусгаар ном болгуулжа гаргуулаа. Тиихэдэ Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй ажалша бэрхэ хүнүүд тухай «Сахилгаан хүлэгүүд» гэһэн туужа Цэрэн-Доржо Дамдинжапов бэшэбэ. Буряад, ород арадуудай хани барисаа, хани нүхэсэл харуулһан «Заяанай зам» гэһэн туужа Б. Санжин Б. Дандарон хоёр бэшээд, ород ба буряадшье уншагшадые һонирхуулаа.

Исай Калашников «Шэнэ сагай шэнжэ» гэһэн томо роман бэшээд, тэрэнь мүнөө «Байгал» журналда толилогдожо байна. Байгалай үмэнэ хамтын ажахы байгуулха үе энэ роман дотор хурсаар харуулагдана.

Прозаигуудһаа поэдүүд мүн баһа гээгдэнэгүй. Цырен-Дулма Дондокова, Цырен-Дулма Дондогой, Дондок Улзытуев, Цырен-Базар Бадмаев, Цыденжаб Жимбиев, Алексей Бадаев, Владимир Петонов, Шираб Нимбуев, Солбон Ангабаев, Ким Ильин, Данри Хилтухин, Гунга Чимитов, Анатолий Щитов болон бусад удха түгэлдэр шүлэгүүдые, поэмэнүүдые бэшэнэ. Гадна зохёолшо бүхэн онсо өөрын темэтэй. Жэшээнь, Цырен Галанов буряад эхэнэрэй хуби заяан тухай һонирхолтой туужа бэшээд, тэрэнь «Байгал» журналда хэблэгдэхэнь. Мүн шэнэ зохёолнуудые А. Бальбуров, М. Степанов, Ч. Цыдендамбаев, Ц. Шагжин, С. Метелица болон бусад бэшэнэ.

Гэбэшье Совет засагай үедэ болоһон туйлай ехэ хубилалтануудые, мүнөө үеын хүнэй шэнжэ түхэлые, ухаан бодолые эли бодоор харуулһан зохёолнууд манай буряад литературада тиимэшье олон бэшэ. Буряадай хүдэлмэришэн анги, интеллигенци тухай алишье талаһаа тодо хурсаар бэшэгдэһэн зохёолнууд бүришье хомор.

Ямар шалтагаанһаа болоноб? Тухайлхада манай зарим уран зохёолшод ажабайдалтай дүтөөр танилсанагүй, өөрынгөө мэргэжэлые, бэлиг шадабарние дээшэлүүлхэ талаар мүртэй юумэ хэнэгүй.

Композиционно талаараа һула, жэжэ темэдэ зорюулагдаһан, модохир мохоо хэлэтэй зохёолнууд хэблэлһээ гарана. Иимэрхүү түхэлэй номуудай авторнууд өөрынгөө үеын хүнэй образые бодотоор харуулхые эрмэлзэнэгүй, харин ехэнхи ушарта оройдоо һонигүй юумэ зураглахые оролдоно. Жэшээнь, бодото байдал һайса мэдэхэгүй аад, тад ондоо хүнэй гэмые өөртөө даажа абаад, түрмэдэ һууха ушартай болоһон комсомолец хүбүүн тухай залуу автор Б. Галсанов «Этигэл» гэжэ пьесэ соогоо бэшэнэ. Энээндэнь этигэхын яашье аргагүй. Иимэрхүү жэжэ темэтэй зүжэгүүд манай театрнуудай сценэ дээрэ табигдашана. Энэнь халагламаар. Зохёолшодой гол зорилго — удха түгэлдэр, һонирхолтой репертуартай болохо хэрэгтэнь театрнуудта хамһалсаха шухала.

«Байгал» журналай хуудаһануудта мүн баһа иимэрхүү дутагдалнууд дайралдана. Дурсагдаһан журналда толилогдоһон залуу автор Ким Балковай «Рейс болохогүй» гэһэн туужын дутагдалнууд тухай «Правда Бурятии» газетэдэ тон зүб тэмдэглэгдээ бэлэй.

Иимэ бирагүй, һула зохёолнуудай журналда толилогдоходо, манай уран зохёолшод заримдаа хэрэгсээнгүй гарашадаг муутай. Зарим авторнуудта эрилтэ багатайгаар ханданабди. Бодото байдал ябгэмээр харуулхын орондо бүхы юумэн тухай шалиһан зохёолнуудые шурьюулжархидаг авторнууд заримдаа дайралдана. Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлени зохёолшодой творческо ажалые эрид шууд хүтэлбэрилхэ талаар һанаһанда хүрэмөөр хүдэлнэгүй. Тусгаар номууд боложо гараһан гү, али «Байгал» журналда толилогдоһон зохёолнуудай олонхинь зүбшэн хэлсэгдэнэгүй. Политическэ эрдэмээ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, тэрэнээ зохёохы ажалтайгаа холбохо талаар үшөөшье һанаһанда хүрэгдэнэгүй. Болохоо байһан съезд дээрэ бүхы дутагдал тухайдаа сэхэ уруунь хөөрэлдэхэ бэшэ гүбди.

Залуу авторнуудтай хэр зэргэ хүдэлнэбибди?

Республикымнай Уран зохёолшодой холбооной мэдэлдэ бүхы дээрээ зургаан литературна нэгэдэлнүүд хото, аймаг болон хүршэ областьнуудай национальна хоёр округуудта хүдэлнэ. Мүн ород хэлэн дээрэ бэшэдэг залуу авторнуудай нэгэдэлнүүд Буряадай Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэ, ЛВРЗ-дэ бии. Энэ нэгэдэлые залуу хүдэлмэришэн поэт Анатолий Ракецкий толгойлно. Хоёр жэлэй саана үнгэргэгдэһэн республикын залуу зохёолшодой конференцидэ 65 залуу авторнууд хабаадалсаа бэлэй. Олонхидойнь зохёолнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн, хэблэлдэшье гараһан байна. Залуу поэдүүд Владимир Петонов Анатолий Щитов хоёр СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүд боложо абтаа һэн.

Зарим литературна нэгэдэлнүүд өөрын согсолборинуудтай болоо. Жэшээнь, Улаан-Үдын авиационно заводойхид «Тэрэнги», хоринхид «Талын дуунууд», агынхид «Агын аялганууд», усть-ордынхид «Баярта зугаа» гэһэн согсолборинуудые гаргуулаа. Гадна ВЛКСМ-эй 50 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдаһан «На марше» гэһэн шүлэгүүдэй согсолбори гараһан. Мүн залуу эвенк поэт В. Лорготоев шүлэгүүдэйнгээ түрүүшын ном хэблэлдэ бэлдэнхэй.

Оюун бэлигтэ залуу поэдүүд М. Самбуевай «Тайгын саһан», Б. Жанчиповай «Хээрын сэсэгүүд», Г. Дашабыловай «Хабарай бэшэгүүд» гэһэн түрүүшын номууд хэблэлһээ гаранхай.

Мүнөө сагай байдалые харуулһан Д-Д. Дугаровай «Хара булган», Д. Эрдынеевэй «Энэ наһан», С. Цырендоржиевай «Хүлгөөтэ һүни» гэһэн туужанууд хэблэлһээ гараһан байна. Залуу авторнууд мүнөө үеын тон шухала асуудалнуудые онсо өөрынхеэр шиидхэнэ, геройнуудыньшье бултадаа залуушуул.

Үбэлэй эхин багта хүүгэдэй уран зохёолоор республиканска зүблөөн боложо, аша туһатай хөөрэлдөөн гараа бэлэй. Гэбэшье мэдээжэ зохёолшюдоймнай олонхинь буряад хүүгэдэй абари зан, һанал эрмэлзэл харуулһан номуудые бэшэнэгүй. Тиихэдэ дэлхэйн классигууд хүүгэдые мартадаггүй байгаа һэмнай. Жэшээнь, А. С. Пушкин, Н. А. Некрасов, Л. Н. Толстой, А. М. Горький болон В. В. Маяковскиин хүүгэдтэ зорюулжа бэшэһэн зохёолнуудые бидэ бүгэдөөрөө һайн мэдэнэбди.

Залуу авторнуудта аха ёһоной туһа хүргэхэ талаар аша туһатай юумэн хэгдэдэгшье һаа, энэ шухала хэрэгтэмнай дутагдалнууд үшөө дайралдаһаар. 1967 ондо залуу уран зохёолшод политическэ эрдэмээ дээшэлүүлхээр ном үзэдэг байһан аад, харин мүнөө тэрэмнай гол таһа мартагдашоо. Юундэ? Залуу литераторнууднай бүхы юумэ яһала һайса мэдэхэ болошоо гү? Үгы, теоретическэ болон профессиональна бэлиг шадабаряа саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, хурсадхажа байха шухала. Энэ талаар манай литературоведүүд, шүүмжэлэгшэд ехэ туһатай юумэ хэхэ аад, харин тэдэнэймнай шүүмжэлхы статьянууд хаа ганса гарана. «Байгал» журналай шүүмжэлэл ба библиографиин таһаг энэ талаар хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. Нүхэдэйнгөө номуудые шэнжэлһэн статьянуудые мэдээжэ зохёолшод бэшэнэгүй, хэблэлдэшье гаргуулхаа эрмэлзэнэгүй. Энэнь ехэ муу гээшэ!

Бидэ, уран зохёолшод, зохёолшо нүхэдэйнгөө номуудые уншана гүбди? Иимэ асуудал табихань аягүйшье һаа, табигдахал ёһоороо табигдаха болоод байна. Тухайлхада олонхи литераторнуудай энэ асуудалда тэрэ дары харюусахань хүшэр лэ байха. Бэе бэеынгээ номуудые саг үргэлжэ уншаха, бэе бэедээ туһалха — нүхэр ёһоной уялга имэ бшуу!

Намжил БАЛДАНО,
уран зохёолшо.

ХҮРШЭ ОБЛАСТЬДО

АРБАН НАЙМАТАЙ ХОТО

ЖУРНАЛИСТЫН БЛОКНОДЬОО

НАРҺАН тужын дунда, Эрхүү хотоһоо хойшоо хорёод модоной газарта шэнэ хото — Ангарск тогтоһоор эгсэ 18 жэл болобо. Һаял эдир наһаяа хүсэбэ ха юм.

Энэ залуу хотын шэнжэ түхэл, үйлэдбэриинь хүсэ, зоноойнь байдал хаража, үнэн сэдьхэлһээ баярлаһан байнаб.

Шэнэ хотын урдаа бариха, омогорхохо юумэниинь нефтехимиин комбинат. Энэмнай үнэхөөр айхабтар томо предприяти байшоо. Комбинадай эзэлдэг газарые хэмжэжэ үзэхэдэ, утань 12 километр, үргэниинь 2 километр болоно гэхэ гү, али бүхыдөө 2400 гектар талмай дээрэ һуурижанхай.

Энэ комбинадта тодхогдоһон түмэр хоолойнуудые холбожо үзэбэл, утань 80 мянган километр болоно гэхэ гү, али бүмбэрсэг дэлхэйе экватораарнь хоёр бүһэлхэ байна бшуу.

— Манай комбинадые ябагаар ябажа хараха гэбэл, гурбан һара хэрэгтэй,— гэжэ комбинадай парткомой секретарь мэдүүлээ.

Тиимэһээ бидэнэр комбинадай цехүүдэй хоорондуур автобусоор гүйлгэжэ хараа һэмди.

Комбинадай асари томо байһыень үшөө иимэ нэгэ жэшээ элишэлжэ үгэнэ. Энэ комбинадай гаргадаг продукци Эсэгэ ороноо хамгаалха Агуу ехэ дайнай урда тээ бүхы Совет ороной химиин промышленностиин гаргадаг продукциһаа ехэ болоно.

— Юу хэдэг комбинат гээшэб, — гэһэн асуудал түрэнэ. Тус комбинат Башкирай АССР-һээ, Тюменскэ областьһоо тусхай бүдүүн хоолойгоор нефть абана. Тэрэ хоолойнууд 3500 километр холоһоо татагданхай. Абаһан энэ нефтьһээ 110 түхэлэй химическэ продукци гаргана. Тэрэ тоодо бензин, керосин, минеральна утэгжүүлгэнүүд гэхэ мэтэ үйлэдбэрилэгдэнэ. Мүнөө үедэ жэлдээ 100 миллион тук хэмжээнэй минеральна үтэгжүүлгэ хүдөө ажахыда үгэнэ. Хойшодоо энэ комбинат 100 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилдэг болохо хараатай.

Мүн эндэ Черемховой шулуун нүүрһэнһээ газ гаргадаг. Тиигэжэ Эрхүү, Ангарск городуудые газаар хангана бшуу.

Комбинадай дэргэдэ мүнөө сагай шэнжэ түхэлтэй болбосон гоё хото мүндэлөө. Мүнөө энэ хотодо 210 мянган хүн зон ажаһууна гэхэ гү, али манай Улаан-Үдэ хотоһоо дутуугүй томо боложо байна. Саашадаа энэ хото 400—450 мянган хүн зонтой болохоор үргэдхэгдэжэ байна.

Ангарск хото үргэн гоё гудамжануудтай, бүхыдөө 3—4 дабхар гэрнүүд, нэгэшье муу һайн модон гэрнүүд байхагүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ 7—8—9 дабхар ордонууд бодхоогдоно.

Нефтехимиин комбинадһаа гадна, эндэ цементын томо завод, түмэр бетонно зүйлнүүдые бүтээхэ завод, оёдолой фабрика, эдеэ хоолой комбинат, мяха буйлуулха завод гэхэ мэтэ предприятинууд бии. Үйлэдбэриин болон гэр байра бүтээхэ барилгын томо предприяти хүдэлнэ. Мүнөө барилгань бүхыдөө тооной томо панельнэ аргаар бүтээгдэнэ. Жэл бүри 80 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглагдана.

— Иигээд 9—16 дабхар гэрнүүдые барихамнай,— гэжэ КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. Маслов мэдүүлээ.— Һүүлэй жэлнүүдтэ 1.700 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра бүтээгдээ. Тиигэжэ городой хүн бүхэн 8 дүрбэлжэн метр һайн байратай болоһон. Бүхы гэрнүүдэй 70 процентдэ газ хэрэглэгдэнэ.

Шэнэ хото 40 һургуулитай, тэндэнь 36 мянган үхибүүд һуралсана. 2200 студентнүүд институтда, 1500 үхибүүд политехническэ техникумдэ һурана. Мүн нилээд олон залуушуул городой 5 профтехучилищида, 7 техникумдэ ябана.

Ангарскда спортивна, соёлой ордонууд олон. 18 мянган хүнэй һууха һуудалтай стадион бүтээгдэжэ дүүрэхээ байна. Жэл хахад үнгэрөөд байхада, энэнь 35 мянган хүнэй һуудалтай болгогдохоор хараалагдана. Эндэ үбэлдөө хүнэй умбаха, уһанда тамарха бассейн хүдэлнэ. Тэрэ бассейн орожо хараабди.

— 50 метр утатай үшөө хоёр бассейн бүтээгдэхэ,— гэжэ горсоведэй түлөөлэгшэ хэлээ.

Гадна эндэ спортивна 3 павильон, хоккей наадаха газар баригдажа байнхай. Тэндэ мүльһэниинь электрын хүсөөр хүргэгдэхэ юм.

Городой гудамжаар трамвай хойшо урагшаа гүйнэ. Трамвайн харгын утань 80 километр гэжэ мэдэгдээ. Мүн нилээд олон автобусууд хүнүүдые зөөнэ.

Энэ хотодо хэдэн соёлой ордонууд бии. «Современник» гэжэ соёлой ордондо орожо, ехээр һонирхоһон байнабди. Ордон соо арюун сэбэр, шэнэ үе сагайхаар түхеэрэгдэнхэй, элдэб зүйлэй ногоон ургамалнууд, сэсэгүүд ордониие шэмэглэнэ. Хоёр жэлһээ эндэ томо театр бүтээгдэхээр хараалагдана. Энэ хото 7 кинотеатртай.

Мүн энэ хотодо хэдэн олон магазинууд, столовонууд, ресторанууд тоологдоно. «Таёжный» гэжэ ресторанда орожо ехээр һонирхообди. Эндэ эдеэниинь амтатайгаар бэлдэгдэнэ, хүнүүдтэ зэхидоор хандана. Жэшээнь, энэ ресторанда пельмень угаа амтатайгаар шанагдана. Нэгэ табаг болохо пельмень тусхай бишыхан шаажан лонхо соо хэгдэжэ, үшөө дээрэнь мяха жэжээр хэршэжэ нэмээд, һонгино болон бусад амта оруулха юумыень хээд, дээрэһээнь лепёшкоор хушаад, пеэшэн соо хэжэ, 20 минута бусалгана. Пеэшэн сооһоо гаргаһаар лэ стол дээрэ асаржа, хүнүүдэй захилаар табина. Лепёшконь дээрэһээнь шарагдажа, дороһоонь болгоогдожо, мүн лэ амтатай «хабхаг» болошоно бшуу.

Юрэдөө Ангарск хото хаража, угаа һонирхоотой гээшэ. Энэ хотын һүүлээр Эрхүүдэ ерэхэдэ тад ондоо, гэрнүүдынь элдэб янзын, олонхинь хуушан түхэлэй, томо гоё гэрэй хажуугаар муу һайн модон гэрнүүд олон. Харин Ангарскда тиимэ нэгэшье гэр байхагүй. Ангарск ошожо харахаар гэжэ уншагшадтаа дурадхахаар байна.

Б. ГЫЛЫКОВ.
1969 он. Ангарск хото.

...КТОР ЦЫБЫКТАРОВАЙ 90 ЖЭЛ

...ймагай Ехэ-Нугын ...гэ соо хүн зон хэзээ ... олоороо суглараһан ... бурал толгойтой үб... ... холоһоо ерэһэн айл... ...аторнууд, багшанар, ..., малшад, һаалишад, ...абинар...

...аайнгаа эрхим хү... ...ын ажал ябуулагшын ...тор Санжамитуп Буда... ...быктаровай түрэһөөр ...е тэмдэглэхэеэ суг...

... парткомой секретарь ...ров доктор С. Б. Цы... ...алтар, ажабайдалай ...тухай хөөрэбэ. Һүүл... ... Цыбыктаровай баса... ... Санжамитуповна Цы... ... 1917—1918 онуудта ...аровтэй хамта Сэ... ...лаһан, мүнөө Буряа... ...габьяата багша, тус... ...ер Б. П. Махатов, ... аша Ш. Л. Ломбо... ... бусад доктор Цы... ...ай дурасхаалай үгэ ...н.

...дэмэй доктор П. Т. Хаптаев Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ С. Б. Цыбыктаровай Сэлэнгэдэ ажаллаһан үеын байдалые дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, суглаанда хабаадагшадые һонирхуулба.

Буряад хасагай бүлэдэ түрэһэн С. Б. Цыбыктаров сэрэгэй алба хэхэ уялгатай байһан. Шэтын гимнази эрхимээр дүүргээд, Петербургын сэрэгэй медицинскэ академидэ һуража, тэрэнээ 1902 ондо түгэсхэһэн. Сэрэгэй уялгата албаяа Акша, Хяагта хотонуудта сэрэгэй эмшэнээр ажаллажа дүүргэһэн байна. Тиигээд Хяагтада, Ехэ-Хүдэридэ хүдэлөө.

1910 ондо Монгол эльгээгдэжэ, тэндэ эмшэнээр ажаллаха зуураа, Монголой малшан арадта эмнэлгын ехэ туһаламжа үзүүлһөн, түрүүшын больница барюулһан байха юм.

1921 оной февраль һарада доктор Цыбыктаров Монголой Үргөө хотые эзэлһэн хархис барон Унгерный сэрэгшэдтэ баригдажа, ами наһала алдаһан байна.

Түрэл арадтаа эрхэ сүлөө, эрдэм соёл, энхэ жаргал олгохо талаар доктор Цыбиктаровай хүсэд эрмэлзэл мүнөө Совет засагай үедэ бүрин бэелүүлэгдээ.

Ехэ-Нугын совхозой дирекци ажалай эрхим амжалта туйлаһан түрүүшүүлдэ жэл бүри үгтэхэ, мүн энэ нютагһаа медицинын дээдэ һургуулинуудта онсо һайнаар һуралсажа байһан студентнэртэ олгогдохо Цыбыктаровай нэрэмжэтэ шан тогтообо.

Д. БАТОЕВ,
врач.

Хилэ шадарай Нижне-Михайловкадахи заставын сэрэгшэд харуулдаа ошоходоо, 1969 оной мартын 2-то Маогай бүлэгэй харата аашаа гаргагшадтай тэмсэхэ үедөө наһа бараһан нүхэдэйнгөө хүдөөлүүлэгдэһэн газарта зогсожо, ёһолон хүндэлөөд гарадаг. Саг зуура зогсохо үедөө хилэ харадаг сэрэгшэд Эхэ оронойнгоо нангин хилые хэтэдээ үнэн сэхээр сахиха тангариг үгэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хилын харуулшад дайшалхы нүхэдэйнгөө хүүр дээрэ.

(АПН).

РАЙСОВЕДЭЙ ЭМХИДХЭЛЭЙ СЕССИ

Һаяхан ажалшадай депутадуудай Улаан-Үдын Советскэ райсоведэй түрүүшын сесси үнгэргэгдэбэ. Тэрээн дээрэ райсоведэй хүтэлбэрилхы зургаан — гүйсэдхэхэ комитет һунгагдаа. Нүхэр В. Д. Минеев гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшээр дүрбэдэхеэ һунгагдаа. Түрүүлэгшын орлогшоор депутат нүхэр С. Ш. Бадмаев, секретаряар депутат нүхэр А. К. Нетчинова һунгагдаа.

Тиихэдэ депутат нүхэр М. М. Халбаев Советскэ районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшээр һунгагдаба.

Д. КОЛМАКОВ.

АВТОЛАВКЫН НЭГЭ ҮДЭР

...узаһан дүшэ гарам... ...й наймааша эхэнэр: ... абаад ерэһэн газар... ...найшье хэрэггүй ха ... үйхэгүй. Ондоо ота... ... ошоёлши,— гэжэ ... хүнэй дуран ааб даа. ...гүй. Автолавка гэжэ ..., дүмпэгэр хүхэ ма..., холын фермэ, отара... ...адаг малшадтай уул... ...бди. Танил болоһон ...ошиинь машинаяа ...ор залана. Үбгэ һам... ... автолавкала хүдэлжэ ...урба һара болоо. Дор... ... Санжанов үнипэн жо... ... аларшанхай. Тиихэдэ ... Базарова наймаа... ... арбадахи жэлээ ябанa... ...ргуули дүүргээшьегүй ...лтэй наймаашаа та...

...нэ жэл абаһан уялгаяа ...та?— гэжэ харгыда ...хоо һэм.

...нгөө түсэб 100 про... ...лагүй дүүргэдэг бай... ...айнгаа январь һарын ... бираагүйб. Февраль соо машинамнай ремонтдо байгаа. Наймаан хэгдээгүй,— гэбэ.

— Үшөө ямар шалтагаанһаа һарынгаа түсэб дүүргэжэ шадаагүй гээшэбта?

— Һайн һайн эд товар орохогүй,— гэжэ тайлбарилба.Түсэбөөл дүүргэхын тула амаралтыншье үдэрнүүдтэ Галуута-Нуур ошодогбди.

— Малшадта эльгээгдэһэн юумые тэндэ абаашажа болохо аал?— гэжэ хүрэһөөр асуубаб.

— Ондоогоор хайшан гэхэбши,— гэхэһээ бэшэ харюу үгэбэгүй.

Наранай эртэхэн байхада Нүүдэлшын отара хүрэжэ ерээбди. Эндэ ахалагша хонишон Мухтар Сибгатовай отара байдаг. Гурбан жэлэй урда аяар холын Татарһаа нүүжэ ерэһэн. Автолавкын ерэхэдэ, үбгэ һамган хоёр угтан гараба. Цыретор Бадмаевна асуухыень хүлеэжэ байнгүй:

— Гульсина Сибгатова, гурил ерээ. Мүнөө асаржа бираагүйб. Үглөөдэр ерэхэдээ заабол хүреэд, орхёод ошохоб,—гэбэ.

— Болоо, болоо. Ондоо шэнэ юу асараабта? — гэжэ асууба.

— Хүлеэһэн нооһон самса ретуза хоёрытнай асараaб. Абаха гүт?— гээд дурадхана.

Гульсина Сибгатова хаража үзөөд, дуратайгаар худалдан абаба.

— Иимэ юумэ абангүй яаха гээшэб. Һүүлшынгээшье мүнгэ гаргажа абалтай ха юм,— гэнэ.

Дүрбэн үхибүүндээ юу хээ абаха һанаатай һурагшалба. Теэд үхибүүдтэнь таараха ботинкаһаа ондоо юумэн байбагүй.

Март һарынгаа үндэгэнэй түсэбэй дүүргэгдэхэгүйе наймаалагша мартаагүй. Мартын 28 болотор нэгэшье үндэгэ тушаагаагүй ха юм. Сибгатоватай хэлсэжэ, 50 үндэгэ абаха болоо. Тахяануудайнгаа үдэр бүри түрөөд байбал, үшөө олон үндэгэ худалдахаб гэжэ хонишон найдуулба. Нүхэр Базаровагай иигэжэ ябууд дундаа улад зонтой үгээе ойлголсоодогынь һайшаалтай.

Эндэһээ холо бэшэ Цырен-Доржи Чагдурович Шараповай отара байдаг юм. 673 түлгэ харууһалдаг. Хоёр жэл болоод лэ, ондоо хүрьгадые даажа абадаг, тиигээд гүрэндэ тушаагдатарнь гү, али түрэхэ хонид болоторнь харууһалдаг, ходо тобир тарган байлгадаг. Мал ажалда наһаараа ябаһан, дүршэл ехэтэй, аймаг соогоо суутай болоһон хонишодой нэгэн. Автолавкын ерэхые хараһан Ханда һамганиинь холоһоо угтаба. Хүлеэһэн янзатай: гурбан үгэ дээрэһээнь эли болоодхёо. Шараповтанай бүлэ тээмэндэ автолавкын ябахада, кирзовэ сабхи, плащ захил хэһэн байгаа. Захилынь дүүргэгдээ. Мүн Ханда хонишон хэдэн метр хилэн, үхибүүдтээ оймһо худалдан абаба. Хоёр багахан үхибүүдынь эхынгээ хормойһоо зулгаалдан:

— Эжы, саахар, саахар,—гэлдэнэ.

— Магазинда дүтэ, хотон соо байһан үхибүүд иигэлдэдэг үгыл. Манайхид автолавкын ерэхэдэ ойроһоош һалахагүй,—гээд конфетэ абажа, һанаень дүүргэбэ.

— Ханда Сампиловна, захилтнай хэр дүүргэгдэдэг гээшэб?—гээд асуубабди.

— Яһала даа. Юрэдөө гомдол байхагүй. Хэрэгтэй юумээ хаба соогоо абаад лэ байгшабди,— гэжэ харюусаба.

Ташха ондоо ушар Жэмэстын гахайн фермэдэ үзэгдөө. Автолавкын ерэхэдэ угтажа гараха хүн байгаагүй. Гахайнуудаа эдеэлүүлээд ябаһан хэдэн хүнэй наашаа ерэхэгүйдэ, наймаалагша өөрөө тэдэндэ ошобо.

Эдэнэр һаядаа захил хээгүй. Тиигэбэшье хэдэн һарын үеэр захилнуудынь дүүргэгдээгүй байшоо. Ямар юумэнүүдые захиһан байгааб? Федосья Михайловна Трифоноватай уулзабабди. 13 жэл һаалишанаар хүдэлөөд, һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада гахай тэжээжэ байнхай. Ноохоор оёһон самса, ретуза, эхэнэрэй сабхи захиһаншһаань хойшо жэл шахуу саг үнгэрөө, теэд мүнөө болотор тэдэнь асарагдаагүй. Мүн тиимэ захилнуудые гахайшад Марзия Шакировна, Мария Савельевна гэгшэд хэһэн аад, баһал тэдэнээ абаадүй.

Сай, дабһан, эдихэ ууха юумэн автолавкада яһала байдаг. Гэбэшье үхибүүдэй хубсаһан, хүүртиг, үбэлэй дулаан малгай гэхэ мэтэ автолавкада үзэгдэхэдөө үзэгдэжэ, үгыдөө үгы.

— Ошожо юумэ харагты,— гээд автолавкын наймаалагша уриба. Һугалгануудаа нээгээд, автолавкада ороһон шэнэ юумэнүүдые дэлгэжэ харуулаа.

— Үбэлдөө дулаан малгай асархагүй аад, мүнөө болошоһон хойно абаад ерэхэ,— гэнэ нэгэн.

— Тэрээхэн плащ намда харуулагтыл даа,— гээд Марзия Шакировнагай хандахада, наймаалагша һарбайха мүртөө: — Энээнние зон ехэ һайшаадаг. Абагты,— гэбэ.

Марзия Шакировна үмдэжэ үзөөд, дуратайгаар худалдан абаба.

Нимбу Цыдуевай отара колхозой түбһөө балайшье холо бэшэ юм. Хэдэн папиросһоо ондоо юумэ Цындуевтан, Ринчиновагайхи абабагүй.

Автолавкын хүдэлмэриие адаглан хараад үзэхэдэ иимэ. Наймаалагша нүхэр Базарова 52 гүүртэ, отара дээгүүр автолавкатай ябажа, малшадай дунда наймаагаа гүйлгэдэг. Һара бүри 5600 түхэригэй эд бараа, эдеэ хоол худалдаха түсэбтэй. Үдэр бүхэндэ 100—120 километр зайда ябадаг, малшадай захил дүүргэхые оролдодогынь һайшаалтай. Һаяшаг хонишон Лубсан Батуевай захилаар «Восход» гэжэ мотоцикл абажа үгөө. Тиигэбэшье дутагдалнууд ушарна. Графигынь сахигдадаггүй, ходо эбдэрдэг.

Автолавкада наймаалагша жолоошон хоёрые нэгэн доро суг бариһанай хэрэг бии гү гэһэн асуудал гарана. Юуб гэхэдэ, олонхи автолавкын жолоошон өөрөө машинаяа жолоодоод, наймаагаа хээд байдаг. Энээн тухай бодожо үзэмөөр.

Тохёолдоһон дутуу дундануудаа дары усадхахын тула Сэлэнгын аймагай Загастайн сельпогой түрүүлэгшэ Николай Абогоевич Именохоев оролдохо, хэмжээ абаха гэжэ найдагдана. Тиигэбэлнь малшадай урма зориг улам үргэгдэхэ, ажал хүдэлмэридөө бүри оролдосотойгоор хандахань лабтай.

Ц. ХАМАЕВ,
манай корр.

БАЙГААЛИ ХАМГААЛГА—БҮГЭДЭ НИИТЫН ХЭРЭГ

АШАГ ЕХЭТЭЙ БАЙЛГАЯЛ!

Газар—манай гол баялиг. Тэрэниие ашаг ехэтэйгээр, зүбөөр ашаглаха ёhотой болоно. Тиихэ зуураа, газарайнгаа үрэжэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, хүрьhыень алибаа гэмтэлhээ хамгаалха зэргэтэйбди.

Байгаали хадаа газарай хүрьhэндэ өөрынгөө жама ёhоор нүлөөлдэг. Хэрбээ газар эдлүүрилгые энэ жама ёhодо тааруулгаар, тон оролдосотойгоор ябуулбал, газарай үрэжэл саг үргэлжэ hайжаржа, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлхэ ёhотой. Харин газар эдлүүрилгэ дээрэ байгаалиин жама ёhые баримталаагүй hаа, газарай хүрьhэнэй шэмэтэ хүсэн барагдажа, гэмтэлдэ ороход байна.

Газар эдлүүрилгэдэ оролдолго, анхаралаа хүсэдөөр табидаггүй, байгаалиин жама ёhые нарииаар сахидаггүй колхоз, совхозууд республика доторнай үлөөл дайралдадаг. Газарай хүрьhэн hалхинhаа, уhанhаа үлэмжэ ехээр hандаран гэмтэдэг. Эрдэмтэдэй тоолоожо гаргаhанай ёhоор, республика доторнай элhэтэй хүсэд хүрьhэжөөгүй 1500 хэhэг газар бии. Энэнь хамта дээрээ 700 мянга шахуу гектар болоно. Элhэндэ дарагдажа, гайда орожо байhан hуурин тосхон, гол горхон, нуур, харгы зам республика соомнай олон. Мүн тарялангай 30 процентнь жэл бүри hалхинhаа гэмтэнэ. Жэшээлхэдэ, Хориин аймагта 4 мянга шахуу, Улаан-Үдын аймагта 2,5 мянга үлүүтэй гектар тарянай газар hалхинhаа гэмтэжэ, хэрэглэлhээ гараhан байха юм. Хяагтын, Баргажанай аймагуудай зарим колхоз, совхозуудай тарялангай 2000—6000 гектар газар зарим жэлдэ элhээр дарагдадаг, үрэжэлтэй hайн хүрьhэниинь hалхинда хиидэшэдэг байна.

Газарай бүридхэлэй, шэнжэлгын мэдээгээр, республика доторнай 75 мянга шахуу гектар эдлүүриин газар уhанhаа гэмтэдэг, 12 мянган гектар газар жалга жаамада эзэлэгдэнхэй. Республикын урда нютагуудта, мүн Баргажанай аймагта апрель-май hарануудта болодог шанга hалхин тарялангай газарай 2—3 сантиметр зузаантай hайн хүрьhэ үлеэжэ абашадаг байна.

hалхинhаа, уhанhаа эдлүүриингээ газарай гэмтэлгые аршалан хамгаалха талаар колхоз, совхозуудай оншотой хэмжээ абадаг болоо hаань, иимэ ябадал үзэгдэхэгүй байгаа. Тиимэhээ газарай хүрьhэ хамгаалха талаар КПСС-эй обкомой VII пленумэй тоттоол соо нигэжэ бэшэгдэнхэй: **«...hалхи, уhанhаа газарай хүрьhэ хамгаалхын түлөө тэмсэлые областной партийна организациин, Соведүүдэй, хүдөө ажахын эмхинүүдэй, эрдэм шэнжэлгын зургаануудай, колхоз, совхозуудай, предприятиин, коллектив бүхэнэй шухала зорилго гэжэ тоолохо».**

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тоттоолые, мүн КПСС-эй обкомой VII пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, республикымнай колхоз, совхозуудта тарялангай газарай хүрьhэ элдэб гэмтэлhээ хамгаалха талаар 1967—1968 онуудай туршада нилээд ажал ябуулаа. 30 мянга гаран гектар тариалан дээрэ ургамал хамгаалха зурууд талмайнууд байгуулагдажа, хүдөө ажахын ургамалнууд тэндэнь hэлгэгдэн таригдадаг болоо. Хүрьhыень урбуулангүй хахалха аргаар 21 мянган гектар газар элдэгдэhэн байна. Хүрьhэ муутай болоhон 5.775 гектар газар сабшалан болгогдоо, 3 мянган гектар элhэтэй газарта модон таригдаhан байна.

Баргажанай, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын болон Кабанскын аймагуудай зарим ажахынууд газарай гэмтэлтэй тэмсэхэ талаар олон янзын хэмжээнүүдые бэелүүлжэ байна. Иимэ арга хэрэглэhэн газарта үбhэ, тарянай ургаса хараа байса дээшэлнэ. Гэбэшье, эдэ хүдэлмэри хаа хаанагүй адли hайнаар ябуулагданагүй. КПСС-эй обкомой VII пленумэй тоттоол соо хараалагдаhан хэмжээнүүдые республикын олохон ажахынууд хангалтагүйгөөр бэелүүлнэ. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд газарайнгаа хүрьhэ элдэб гэмтэлhээ хамгаалха талаар хараалагдаhан хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ харюусалгатай байhанаа мартажа эхилээ хаш. Мүн энэ хэрэгтэ республикын колхоз, совхозуудта туhаламжа үзүүлхэ үүргэтэй республикын эрдэмтэд, хүдөө ажахын институдай мэргэжэлтэд баhал элдэбхи багатайгаар ажаллана.

КПСС-эй обкомой VII пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө республикын колхоз, совхозууд газарай хүрьhэнэй гэмтэлгэтэй тэмсэхэ талаар 1969—1970 онуудай туршада юу хэхэб гэбэл: **57 мянган гектар талмай дээрэ хүдөө ажахын элдэб ургамалнуудые hэлгүүлэн зурууд зуруудаар тариха. 76 мянган гектар тарянай газарай хүрьhыень урбуулангүйгөөр хахалан элдүүрилхэ. Хүрьhэ муутай болоhон 16,5 мянган гектар тарялангые залууг болгохо. 5 мянган гектар талмай дээрэ поли хамгаалха зурууд модо тариха. Жалга яама, намаг, элhэн добо гэхэ мэтэ таагүй 4,7 мянган гектар талмай дээрэ модо, харгана тарижа хүрьhыень бэхижүүлхэ. Газарай гэмтэлгэтэй тэмсэхын тулада 1,4 миллион түхэригэй гидротехническэ барилгануудые хэхэ болоно.** Эдэ бүгэдэ түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэлэй хоёр жэл соо газарай хүрьhэ hайжаруулха талаар хэгдэhэн хүдэлмэриин хэмжээн, үнгэрhэн hүүлэй гурбан жэл соо хэгдэhэнhээ 2 дахин ехэ байна. Колхоз, совхозуудай үмэнэ табигдаhан эдэ зорилгонууд хэды хүшэр болобошье, амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ арга боломжотой.

Газарай хүрьhые hалхи болон уhанай гэмтэлгэhээ хамгаалха хүдэлмэри 1969—1970 онуудта ябуулха тушаа байгаали хамгаалха Бүхэроссиин бүлгэмэй Буряадай организаци республикын Хүдөө ажахын министерство хоёрой соносхоhон конкурсын дүрим манай газетын апрелиин 1-нэй номерто толилогдоо. hэн. Энэ конкурс хадаа газар дайдые гэмтэлhээ аршалан хамгаалха тушаа КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тоттоолые, мүн КПСС-эй обкомой VII пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлхэ хэрэгтэ республикын хүн зониие үргэнөөр хабаадуулан, түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээ ябуулгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэ зорилготой.

Олониитын хүсые зүбөөр эмхидхэжэ шадабал, асари ехэ ажал бүтээгдэхэ болоно. Республикын Соведүүдэй болон хүдөө ажахын эмхинүүд, байгаали хамгаалха бүлгэмэй аймагуудтахи организацинууд энэ соносхогдоhон конкурсдо бүхы колхоз, совхозуудай, ой модоной ажахынуудай коллективүүдые болон газар эдлүүрилэгшэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулхын тула эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха ёhотой.

Баян хэшэгтэ байгаалиингаа хүрьhэ али бүхы гэмтэлhээ аршалан хамгаалжа, бүри үрэжэл ехэтэй болгохо гэшэ ажалшан бүхэнэй арюун үүргэ мүн.

С. ЕЛАНОВ,
Байгаали хамгаалха Бүхэроссиин бүлгэмэй Буряадай организациин президиумэй түрүүлэгшын орлогшо.

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ?

УГАА ЕХЭ ҮНЭНШЭМЭ ХҮСЭТЭЙ ДОКУМЕНТ

Совет-хитад хилэ дээрэхи тулалдаан тушаа Советскэ правительствын хэhэн мэдүүлгэ дэлхэйн хэблэлэй хуудаhанууд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэhэн зангаараа. Энэ халаал тушаан болоhон ушар бэшэ. Уссури мүрэн дээрэ Пекинэй эмхидхэhэн зэбсэгтэ харата ябуулга нэгэ талаhаа эб найрамдалай ба социализмын хэрэгые үнэтэйдэ тоолодог бүхы хүнүүдэй hанаа зобоогоо, уур сухалынь хүргөө. Нүгөө талаhаа эдэ ябуулганууд империалистнуудай, дай hүжэрөөгшэдэй баясаха, бахархаха эшэ үндэhэн болоод үгөө.

«Угаа ехэ үнэншэмэ хүсэтэй документ» гэжэ Советскэ правительствын мэдүүлгые Варшавын «Голос працы» гэжэ газетэ нэрлэhэн байгаа. Энэ мэдүүлгын намдуу түбшэнөөр, этигэл түгэсөөр, тиихэ мүртөө эрид шангаар, хэгдэhэниинь манай бүхы ханинарые зоригжуулаа, харата ябуулга үүдхэхые оролдодог этэгээдүүдые hэргылэн номгоруулаа. «Угаа бэрхэтэй хэсүү, ехэ уршагтай асуудалда ехэ харюусалгатайгаар, бодолтойгоор хандалгын жэшээ» Советскэ Союз харуулаа гээд Будапештын «Эшти Хирлап» газетэ онсолон тэмдэглэhэн байха юм.

Совет арадта талархажа байhан тухайгаа социалис оронуудай правительствэнууд, үргэн олониитэ эдэ үдэрнүүдтэ мэдүүлгэнүүдые хээ. Тэдэнэр хитад хүтэлбэрилэгшэдэй харата ябуулгануудаар гүнзэгы ехээр зэбүүрхэжэ байhанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ, Пекинэй авантюрис хараа шугамые эрид шангаар буруушаана. Советскэ правительствын мэдүүлгые дэмжэхэ зуураа, социалис оронуудай ажалшад совет гүрэнэй тэсэбэритэй, намдуу түбшэн байhанда үндэр сэгнэлтэ үгэнэ.

Советскэ Союз бодолтой байхые уряална, тодорхой дурадхалнуудые оруулна гээд Болгариин «Отечествен фронт» гэжэ газетэ онсолон тэмдэглэhэн байна. «Үнэн зүб бодолтой орон лэ иимээр хэлэжэ шадаха байна. Мэдүүлгэ КПСС-эй ба Советскэ правительствын шууд сэхэ ленинскэ политикыень, арсалдаае намдуу түбшэн оршон байдалда хэлсээ хэжэ зайсуулха эрмэлзэлгэтэй байhыень харуулна» гээд газетэ бэшэнэ.

Советскэ правительствын мэдүүлгэ найруулгынгаашье, удхынгаашье талаар совет-хитад харилсаанай шангадалгые hуларуулха КНР-эй ба Советскэ Союзай хоорондо бодолтой түбшэнөөр хэлсээ хэхэ арга боломжо бии болгоно гэhэн hанамжые олон коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинууд хэлэдэг байха юм. Советскэ мэдүүлгэ саашадаа бусад социалис оронуудтай, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнтэй харилсаагаа hайжаруулха арга боломжо КНР-тэ олгоно гээд Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай орган «Трибуна люду» газетэ тоолоно. «Энэ хадаа дэлхэйн империализмын эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн, социалис оронуудай хэжэ байhан түүхэтэ тэмсэлэй аша туhада тааралдана» гээд газетэ онсолон тэмдэглэhэн байна.

Советскэ дурадхалнуудта зүбшөөhэн харюу үгэхэ, Совет орондо эсэргүү харата ябуулгануудые, хорото номнолые болюулха гэжэ Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдhээ коммунистнууд, эб найрамдалай, социализмын хэрэгые үнэтэйдэ тоолодог бүхы хүнүүд хүлеэнэ.

БУУ ЗЭБСЭГ ШЭНЭЭР ТҮХЕЭРЭЛГЭ

Холбоото Штадуудай олониитэ гүнзэгы ехээр hанаагаа зобожо байнхай. «Үсэрэлдөөнэй үе сагые» «хэлсээ хэхэ үе сагаар» hэлгэгдэхые хүсэдэг тухайгаа американ правительствын олоной үмэнэ мэдүүлhэн болобошье, ракетэдэ эсэргүү «Сейфгард» гэжэ түхеэрэлгэ бариха шиидхэбэри тухай Вашингтондо тусхайтаар соносхогдоhон байна бшуу. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, Холбоото Штадуудта «буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгэ» шэнэ шатада гаргагдажа байна.

Ракетно-ядерна зэбсэгүүдые бүтээлгэдэ олон миллиард долларой нэмэжэ гаргагдаха болоходонь, хэдэн миллион американецуудта налог нэмэжэ ашагдаха, байдалынь муулаха, отог балгааhануудые усадхаха, үгытэй ядуу байдалтай тэмсэхэ, гэгээрэлэй ба элүүрые хамгаалгын гуримые hайжаруулха гэхэ зэргын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэ улам хойшолуулагдан унжагайруулагдаха байна бшуу. «Уршагта хэрэгтэ» орёолдожо, дай хэхын тулада 81 миллиард доллар гаргашалжа байхадаа, манай орон өөрыгөө хорлоно гээшэ. Тиихэдэ Америкэдэ олон миллион хүн үлэсхэлэндэ дайрагдадаг. Энэ үлэсхэлэнтэ байhал сенаторнуудыешье hүрдөөдэг болонхой». Американ «Кэпитл таймс» гэжэ мэдээжэ газетэ гаргагша Макмиллинай хэлэhэн эдэ үгэнүүдтэ американ олониитэ hайшаалтайгаар хандана.

«Сейфгард» гэжэ түхеэрэлгэ байгуулгые американ университедүүдэй 1.400 эрдэмтэд эрид шангаар буруушаагаа. Шэнэ ракетнэ түхеэрэлгэ байгуулха тухай шиидхэбэри сэрэгэй-техническэ удха шанартай байхаhаа гадна, хамагай түрүүндэ, политическэ удха шанартай гээд эдэ эрдэмтэдэй нэгэн профессор Йорк зүбөөр тоолоно. Тус шиидхэбэри ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха зорилгонуудта тааралданагүй. Тиимэhээ «эндүүтэй замаар хэгдэhэн үшөө нэгэ алхам болоно үгэнэ» гээд эрдэмтэ онсолон тэмдэглэhэн байна.

Холбоото Штадуудта буу зэбсэг дахяад яаралтайгаар түхеэрэлгэ буу зэбсэг хуряаха талаар 18 ороной түлөөлэгшэдhөө бүридэдэг Женевэдэхи комитедтэ үгэ хэлэхэдээ, буу зэбсэг хуряахые эрмэлзэдэг тухай мэдүүлдэгынь угаа өөдэгүй тулюур болошоно. Ракетно-ядерна зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые хизаарлаха талаар тодорхой алхам хэхыень имагтал ядерна зэбсэгтэй болоhон гүрэнүүдhээ бүмбэрсэг дэлхэйн аралуул хүлеэнэ. Энэ асуудал шиидхэхэ тодорхой программа Женевэдэ дурадхаhан Советскэ Союзhаа Холбоото Штадуудай жэшээ абаагүй байhан баримтэ дэлхэйн, мүн американ олониитын hанаа зобооно.

«Үнэн зүб бодол баримталхын түлөө национальна комитет» Холбоото Штадуудта байгуулха үүсхэл Эдвард Кеннеди түрүүтэй американ бүлэг сенаторнууд гаргаhан байна. США-да ракетэ зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые буруушаадаг научна ба ажал хэрэгэй хүнүүд негритян ба Женевскэ организацинууд энэ комитедтэ нэгэдэнэ. Элдэб штадуудта буруушаалга хэхэ талаар нютагай комитедүүд байгуулагдана. Обороной министрэй орлогшо урдань байhан Гилпатрик, президент Кеннеди... нигүүд байhан Гудвин, ... зэргын мэдээжэ ажал... эдэ комитедүүдые толг...

Буу зэбсэг яаралтайга... гые хизаарлаха, Вьетнам... байлдаае болюулха у... «Улаан үндэгэнэй hайн... рамдуулагдан, эб найрам... жагсаалнууд» мүнөө бүхы... Штадууд дотор боложо бай... дэнэр дайн байлдаанд... монстрацинуудые, митинг... нэ, шэнжэлэлгын институ... зэбсэг ухаалан зохёолд... компанинуудые хүреэлнэ.

ПАКИСТАНДАХИ БАЙДАЛ ТҮХЭЛДӨӨ ОРОЖО БАЙ...

Пакистанай армиин гла... далагша генерал Яхья ... түрэээ дамжуулан үгэ... дент Айюб Ханиие баадх... тандахи шанга үйлэ хэр... дажа эхилээ. hаяхан ... гаанудай болоhон городу... нүүлтэ намдуу болоhон б... тушаалаа хэрэглэн гүрэ... шэмэдэ таарууггүй ябадал... тушаа ажалшадай гомдол... ража үзэхын тулада бүхы... та түсэхай центрнүүдые за... таа абаhан сэрэгэй захир... гуулаа. Зуу мянган студ... hуралшад хэшээлдээ ябал...

Студентнүүдэй бүхы Па... тор демонстрацинуудые ха... дэ, удаань тэдэнтэй алба... жэжэ буржуазин хамта... гаран эхин hургуули, 5... университет болон бусад... газарнууд унгаргэшэ... ноябрьда хаагдаhан байгаа... шээр эдэ демонстрациу... тельствэда эсэргүүгээр ... дэггүй, харин индо-пакис... даа тулалдаанай болоhон с... шо тоттоогдоhон сэрэгэй... болюулха, демократическ... лөө hэргээхэ эрилтэнүүд... гардэг байгаа.

Салин хүлhэ дээшэлүүлха... эрхэ байдал hайжаруулха ... дые хүдэлмэришэд табиа... онуудта газарай арендн... налог татаха гурим хүбил... тарялшад эрилтэнүүдые хэ... юм. Политическэ талаар ... стватай зүрилдэгшэд бар... баримталдаг партинууд ... талые, Пекинэй талые с... талдаг этэгээдүүд тохёолд... лые хэрэглэхэ hэдэлгэ гарг... ха юм. Тэдэнэр арадай хү... рэглэн правительствые ... оронине бээе даанхай ... хараа шэглэлээнь халу... гэжэ hанадаг байгаа бшуу.

Американ ба Пекинэй ... даг этэгээдүүд хэзэн о... арсалдаа тулалдаануудые... Тиигэжэ, ороно дотоодын ... скэ хүнлэ хүшэр бэрхэш... доhон байха юм. Байдал... жа шадахаяа болиhон ... саг түрые сэрэгэйхидтэ ... үгэхэ гэжэ иимэ оршон ба... тёолдоод байхада шиид... Энэ шиидхэбэри полити... тюристнүүдэй түсэбүүд... хилто боложо үгөө. Пакист... гаа гадаадын политика ... хэ гэжэ шэнэ правител... мэдүүлээ. Энээнтэй дам... Советскэ Союзтай харил... жаруулга тус политикын... болоно гээд «Пакистан та... тэ онсолон тэмдэглэhэн ...

Г. ШИШКИН

Спорт

ШАТАРАЙ БААТАРШУУЛАЙ УУЛЗАЛГА ОЙРТОБО

Шатараар дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн гурбан жэл соо үргэлжэлөө. Дэлхэйн чемпион Тигран Петросян совет нүгөө гроссмейстер — энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ илажа гараhан Борис Спасский хоёрой уулзалгые шатарта дуратайшуул ехээр хүлеэнхэй. Энэ уулзалгын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, Моссоведэй гүйсэдкомой секретарь нүхэр А. М. Пеговтэ ТАСС-ай корреспондент хандажа, тус мүрысөөндэ хабаатай хэдэн асуудалда харюу үгэхыень гуйhан байна.

МҮРЫСӨӨН ЯАЖА ҮНГЭРГЭГДЭХЭБ?

— Мүрысөөнэй сагай хубаари тодорхойлогдоихой, — гээд Анатолий Михайлович хөөрэбэ.

— Урдынхидаал адли хорин дүрбэн парти наадагдаха. Гурбан жэлэй урда Спасский түрүүшынхеэ дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргые Петросянтай буляалдахадаа, Москвагай эстрадын театр соо уулзаhан юм. Мүнөө эдэнэй «тулалдаан» баhал тэндэ үнгэргэгдэхэ. Энэ мүрысөөн шатарта дуратай совет хүнүүдтэ таатай заншал болонхой. Юуб гэхэдэ, эдэ хоёрой хэнэйньшье илахада, шатарай соло манай орондо үлэхэ болоно ха юм.

Апрелиин 12-то мүрысөөнэй эхилэлгын баяр ёhолол хэгдэжэ, хэнэйнь сагаанаар түрүүшын ябадал хэхэ байhан жэрэбээр тодорхойлогдохо. Судьянар урдынхидаал адли (мүрысэгшэдэй hайшаалтайгаар) уласхоорондын гроссмейстернүүд бельгиец Альберик О. Келли, Чехословакиин Мирослав Филипп гэгшэд томилогдобо. Секундантнууд баhал хуушаараа: Петросянайхи — гроссмейстер Иссак Болеславский, Спасскиинхи — гроссмейстер Игорь Бондаревский байха.

Түрүүшын парти наадалга апрелиин 14-дэ болохо. Мүрысэгшэд неделидээ гурбан удаа: понедельник, среда, пятницын үдэрнүүдтэ 16 час 30 минутаhаа эхилжэ наададаг байха. Дүүрээгүй партинуудаа вторник, четверг, субботын үдэрнүүдтэ шатаршадай түбэй клуб соо наадажа түгэсхэхэ. Воскресенниин үдэрнүүдтэ амарха.

Петросян арбан хоёр очкотой болоо hаа дэлхэйн чемпион зандаа үлэхэ. Спасскида илалта туйлахын тула адагынь 12,5 хэрэгтэй.

ДЭЛХЭЙН ШАТАРШАДЫЕ ЕХЭЭР hОНИРХУУЛЖА БАЙГАА ЭНЭ МҮРЫСӨӨН ЯАЖА ТУНХАГЛАГДАДАГ БАЙХА ТУШАА ХЭДЭН ҮГӨӨР ХЭЛЭЖЭ ҮГЫТ.

— Зүб даа, эртэ урдын сэсэн ухаанай нааданай эдэ хоёр элитэ бэрхэшүүлэй шэнэ уулзалга олондо угаа hонирхолтой. Энэ hонирхолыень хангаха талаар оролдохол байнабди, — гэжэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ. — Апрелиин 4-эй үдэр шатаршадай түбэй клуб соо пресс-конференци болохоор зарлагдаа. Тэндэ мүн апрелиин 8-да эхилхэ эхэнэр шатаршадай дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргын түлөө мүрысөөн тухай хөөрэлдөөн болохо байна. Энэ түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ баhал манай ороной эмэгтэйшүүл Нона Гаприндашвили Алла Кушнир хоёр уулзахань.

Петросян Спасский хоёрой уулзалгын баяр ёhолол телевиденеэр харуулагдаха. Тиигээд саашанхи тулалдаануудынь телевидени болон радиогоор дамжуулагдаха. Бүхы наадалганууд долоон хоногто нэгэ удаа гарадаг «И-64» журналда, мүн тусхай бюллетеньдэ тунхаглагдажа байха. Мүн танай агентствын телетайпнууд эстрадын театр соо тодхогдожо, мүрысөөнэй ябаса тухай бүхы дэлхэйдэ мэдээсэжэ байха бэзэ гэжэ найдагдана.

ПРЕСС-БЮРО БАЙГУУЛАГДАХА ЮМ БЭЗЭ ДАА?

— Байгуулагдаха даа... Тэрэниие уласхоорондын мастер Михаил Юдович толгойлхо. Мүрысөөн тухай үргэнөөр, түргөөр тунхаглажа байхын тула тэрэ өөрөө, мүн туhалагшадыньшье мэдээсэлэй агентствэнүүдтэ, газетэнүүд, радио болон телевидени али болохо туhаламжа үзүүлжэ байха.

Мүрысөөнэй ябасын харуулhан самбар театрай фойе соо табигдаха. Тэрээн дээрэ шатарай мэргэжэлтэд наадалгын талаар hонирхогшодто тайлбари үгэжэ байха юм. Мүн тэндэ үдэр бүри гроссмейстернүүд, мастернууд лекци уншаха, олон хюлгэ дээрэ нэгэн доро наадалга эмхидхэжэ байхаар хараалагдана.

ЕХЭ НААДАН БУХЫ ДЭЛХЭЙДЭ ХАРУУЛАГДАХА

Шатараар дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө совет гроссмейстернүүд Тигран Петросян Борис Спасский хоёрои хоорондо апрелиин 14-дэ Москвагай эстрадын театр соо эхилхэ мүрысөөнэй ябасые совет болон гадаадын зуу гаран журналистнууд бэшэжэ, тунхаглажа байха. Энэ хадаа болохоёо байгаа шатарай ехэ тулалдаанай бүхы дэлхэй дээрэ угаа hонирхогдожо байhаниие гэршэлнэ. СССР-эй шатаршадай түбэй клуб соо апрелиин 4-дэ болоhон пресс-конференци шатарай энэ мүрысөөндэ зорюулагдаба.

Апрелиин 12-то мүрысөөнэй эхилэлтын баяр ёhолол ба жэрэб таталгаар hонирхоhон хүнүүд баран тэрээндэ хабаадал саха аргатай. Юуб гэхэдэ, эдэ ёhололнууд Москвагай телецентрэй байшан соо болохо байhан тула «Сэнхир экранууд» дээрэ харуулагдаха ха юм.

Ехэ нааданай эзэд энэ пресс-конференци дээрэ байгаагүй. Сугларhан журналистнуудта гроссмейстер Юрий Авербахай мэдээсэhэнэй ёhоор, түрүү hуури буляалдаха хоёр шатаршад Москва шадар мүрысөөндөө бэлдэжэ байнхай. Петросян — гроссмейстернүүд Исаак Болеславский, Алексей Суэтин, Семен Фурман гэгшэдтэй Сухановода, Спасский — Дубнада гроссмейстернүүд Игорь Бондаревский, Николай Крогиус гэгшэдтэй. Дэлхэйн чемпион мүрысөөндэ бэлдэлгээ түгэсхөө, Спасский үшөө үргэлжэлүүлhээр.

Петросян Спасский хоёрой hорёоной уулзалганууд 20,5: 19,5 гэhэн тоотойгоор дэлхэйн чемпионой илалтаар түгэсөө. Петросян табан парти, Спасский (бултыень сагаанаар наадахадаа) дүрбые шүүhэн тухай мүрысөөнэй пресс-центрэй ударидагша, уласхоорондын мастер Михаил Юдовичой мэдээсэл угаа hонирхолтой байгаа.

Дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө совет эхэнэр шатаршад Нона Гаприндашвили Алла Кушнир хоёрой хоорондо үнгэргэгдэхэ мүрысөөн тухай хөөрэлдөөн баhал энэ пресс-конференци дээрэ болоо. Тус мүрысөөнэй түрүүшын хахад Тбилисидэ, хоёрдохи хахадайнь наадалга — Москвада, Совет Армиин түбэй байшангай зал дотор үнгэргэгдэхэнь.

Эдэнэй түрүүшын парти апрелиин 8-да наадагдаха. Эрэшүүлэй мүрысөөндэ 24 парти наадагдаха. Харин эхэнэрнүүдэйхи 16 уулзалгаар түгэсхэгдэхэ. Дэлхэйн эхэнэр чемпионой секундант — гроссмейстер Иво Ней (Таллин), нүгөөдынхинь — мастер Владимир Юрков (Москва).

Эхэнэр шатаршадай дэлхэйн түрүү hууриин түлөө тэмсэгшэд 1965 ондо иимэ мүрысөөндэ уулзаhан юм.

(ТАСС).

ДҮРЭ БУЛЯАЛДАН БАРИЛДАБА

УЛАНАЙ дунда hургуулиин спортын зал соо дурсагдагша hургуулиин, мүн Бархаанай, Дэрээнэй, Хурамхаанай дунда hургуулинуудай эдир барилдаашад сугларжа, дүрэ буляалдалгаар мүрысэбэ.

Мүрысөөнэй дүнгөөр Уланай дунда hургуулиин команда (тренернүүдынь: спортын мастер Д-Н. Р. Эрдынеев, нэгэдэхи разрядай спортсмен Б. Г. Баторов) түрүү hуури эзэлээ. Хоёрдохи, гурбадахи hууринуудые Хурамхаанай, Дэрээнэй дунда hургуулинуудай командань тус тустаа хоёрдохи, гурбадахи hууринуудта гараа hэн.

Тэрэшэлэн Уланай hургуулиин hурагша Баярта Бадмаев хубиин түрүү hуури эзэлжэ шадаа. Хурамхаанай дунда hургуулиин hурагша Д-Н. Бадмаев хоёрдохи hуурида гараа.

С. УРБАДАЕВ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАhАА

Урда Вьетнамдахи дайн байлдаан

Дананг город шадар байдаг американо-сайгон сэрэгүүдэй хэдэн сэрэгэй аэродромуудые сүлөөрэлгын армиин отрядууд мартын 18-да нэгэн доро буудаа гээд Освобождение гэжэ хэблэлэй агентство Урда Вьетнамhаа мэдээсэнэ. Буудалгаhаа уламжалан, 40 шахуу самолёт усадхагдаа, сэрэгэй түхеэрэлгэнүүд hандаргагдаа.

19-дэхи номерой харгы дээрэ мартда болоhон байлдаануудай үедэ патриодууд дайсанай 500 шахуу солдадые хүлhөөнь буулгаа, 194 бронемашиные, тэрэ тоодо 87 танк ба бронетранспортерые усадхаа. Табан самолёт буудуулан унагаагдаhан байна.

Сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд мартын 29-дэ Контум провинцида американ сэрэгүүдэй артиллериин эзэлжэ байhан газарые буудажа, хэдэн томо бууень усадхаа.

Камбоджын түлөөлэгшын бэшэг

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Камбоджоhоо ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшэ Х. Самбат Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгшэдэ бэшэг эльгээжэ, Камбоджын газарые американо-урдавьетнам сэрэгүүдэй зэрлиг муухайгаар добтолжол байhан тухай Соведтэ дуулгаа.

АВЕРОФ ТҮРМЭДЭ hУУГШАДАЙ ХАНДАЛГА

ПАРИЖ. (ТАСС). Грециин ба дэлхэйн олониитэдэ Авероф түрмэдэ hуужа байhан Грециин Коммунис партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Григорис Фаракосай, бусад грек демократуудай хандалгые «Голос правды» гэжэ радиостанци дамжуулаа.

Хандалга соо иигэжэ хэлэгдэнэ.

Авероф түрмэhөө энэ дайшалхы халуун баясхалангай хандалгые грек арадта, дэлхэйн олониитэдэ бидэнэр дамжуулнабди. Афинадахи Асфалиhаа маанадые эндэ асараа.

1968 оной ноябриин 28-най hүни сэрэгэй-фашис бүлэг бидэниие бариhан байгаа. Фашис диктатурые унагаахын түлөө, манай орон дотор бодото демократиие hэргээхын түлөө тэмсэhэн дээрэhээмнай маанадые арестовалаа. Бубулинас үйлсэдэхи түрмын шиигтэй нойтон, цементэ таhагууд бидэнэрые гурбан hарын турша соо ямаршье холбоо барисаагүйгөөр хаажа байгаа. Хаалтадэ hуугшадай олонхидынь зэрлиг шэрүүнээр зобоогдодог хэhээгдэдэг байгаа бшуу.

Европын ба дэлхэйн олониитын hанал нэгэдэлгын хүдэлөөн алуурдадай шуналые намдууруулаа гээд хандалга соо тэмдэглэгдэнэ.

Бүлэглэлэй, тэрэнэй түлөөлэгшэдэй буруушаалгануудые тусхайтаар хэhэн болобошье, бүхы аргануудые хэрэглэн зобоохо туляаха, айлгаха hүрдөөхэ, ядхан мунхагруулха hэдэлгэнүүд хэгдэhэн зангаараа. Иимэ ябуулганууд бүхы концентрационно лагерьнуудта үргэлжэлүүлэгдэнэ гэжэ бидэнэр мэдүүлнэбди гээд хандалга соо хэлэгдэнэ.

Бубулинас үйлсэдэхи түрмэдэ, тэрэшэлэн фашис каторгын бусад газарнуудта шалгалта хэхыень уласхоорондын организацинуудые бидэнэр уряалнабди.

Зобоолго туляалгые болюулха, концентрационно лагерьнуудые усадхаха, политическэ шалтагаанаар хаагдаhан бүхы хүнүүдые тары сүлөөлхэ ябадал туйлахын түлөө тэмсэжэ байhан манай арадай хүдэлөөе дэмжэхэ уряатайгаар дэлхэйн олониитэдэ бидэнэр хандана6ди.

ВАШИНГТОН. **Арлингтонско ухээр дээрэ мэдэгдээгүй солдадай хүүрэй хажууда харуулшад hэлгэгдэжэ байна.**

ТАСС-ай фотохронико.

Эб найрамдалай тала баригшадай аяншалга

ЛОНДОН. (ТАСС). Англиин эб найрамдалай тала баригшадай аяншалга Улаан үндэгэнэй hайндэрөөр дашарамдуулагдан эхилээ. Олониитын ба профсоюзна организацинуудай, политическэ ажал ябуулагшадай, парламентын хэдэ хэдэн гэшүүдэй дэмжэлгэтэйгээр «Ядерна зэбсэг хуряахын түлөө хүдэлөөнэй» гаргаhан үүсхэлээр аяншалга эхилээ. НАТО-hаа Англиин гараха, Вьетнамдахи американ эзэрхэг түримхэй ябуулгые болюулха тухай эрилтэнүүдые аяншалгада хабаадагшад хэнэ.

Мүнөөнэй аяншалга Шотланди ба Уэльсhээ ороной бүхы газар дээгүүр гаража, нэгэн доро Лондон хүрэжэ ошохо хоёр колоннhоо бүридэхэ байна. «Поларис» гэжэ ракетэнүүдээр зэбсэглэгдэhэн американ уhан доогуур ябадаг онгосонуудай байдаг бааза шадарай Холи-лохто (Шотланди) апрелиин 4-дэ буруушаалгын митинг эмхидхэжэ, нэгэдэхи колоннодо хабаадагшад аяншалгаа эхилээ.

Аяншалгада хабаадагшадай хоёрдохи Колонно Суэнси (Уэльс) гэжэ hууринhаа өөрынгөө замые эхилээ. Кардифта демонстраци хэhэнэйнгээ hүүлээр тэдэнэр Кэруентдэхи американ сэрэгэй бааза тээшэ шэглэн ошоо.

Лондондо Трафальгарска талмай дээрэ апрелиин 7-до ехэ демонстраци ба митинг болоод, аяншалга дүүрэхэ байна.

Юумэнэй сэн хоёр дахин хүндэрбэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Англида эдеэ хоолой олон зүйлнүүдэй сэн хүндэрнэ. «Сан» газетын апрелиин 5-да бэшэhэнэй ёhоор, овощой сэнгүүд имагтал hүүлшын гансахан неделиин турша соо хоёр дахин хүндэрөө. Мүнөө овощой сэн нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо дүрбэ дахин ехэ болоhон байна.

ПРАВДА БУРЯ... МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР...

Нэгэдэхи хуудаhанда: ...лиин 12-то олониитын ... субботник» гэhэн гаршаг ... формацинууд. «Амжал... гэhэн Ю. Коркиной ко... ци. ТАСС-ай шуха... нүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: ... хүрэхөөр» гэhэн В. ... статья. «НОТ—хүдөө ... гэhэн гаршаг доро И. ... статья. «Баатаршалга»... Мазановай очерк.

Гурбадахи хуудаhан... пагандистнарта туhала... гаршаг доро «Буряадай ... партийна организаци... байгуулалтые саашадын... хын түлөө» гэжэ стать...

Дүрбэдэхи хуудаhа... нютагай hонин. Спорт. Х... наhаа абтаhан мэдээ...

СЭНХИ... ЭКРАНУУД...

18 часhаа «Гудам... нууд хөөрэнэ» гэhэн ... зорюулагдаhан да... 18.20 минутаhаа «Ура... шад ба харагшад» гэ... очерк. 18.40 минутаhаа... Эхэ ороной картын д... hэн дамжуулга. 19 час... ло, ойрын hонин» ... жуулга. 19.20 минута... Сибирь» гэhэн ки... 19.30 минутаhаа ... асуудалнуудта харю... гэhэн дамжуулга. 20.15 ... hаа 00.45 минута хүр... ваhаа дамжуулга.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ...

Гор. Улан-Удэ, ... Управления по печати ... Министров БурАССР. Н-00463.

Зак. №...